

Культурно-політичний місячник
для українців у Чеській Республіці
Kulturně-politický měsíčník pro Ukrajince v České republice

№ 2/2019, рік XXVII
č. 2/2019, ročník XXVII
www.ukrajinci.cz

пороги

«ПРИКОЛЬНУТИСЯ» ЧИ ПОДУМАТИ?

«Гламур» чи «серйозність»? Жарти «95 кварталу» чи «Київський торт» від «Рошену»? Молоду й недосвідчену команду чи «старого й битого»? «Клоуна й наркомана» чи «баригу й бізнесмена»? Того, хто «за мир» чи «захисника від Москви»? Українцям належить зробити важкий і вирішальний вибір 21 квітня.

А також у номері: переговори Чехії та ПЦУ; розповідь про «живі смолоскипи»; допомога громади дітям загиблих на фронті; чехи дізнались про життя в окупації в Криму; результати першого туру виборів; відкритий лист посла у «МФ Днес»; мандрівка до Полісся та Карпат; Степан Риндик: Дунаєвецький дударик; повертаючись до теми про УПА й волинських чехів; відповідь Даґмар Мартінковій на її розмову у «МФ Днес»; децю про феномен Володимира Зеленського; потяг з Кошиць до Мукачева; як працюватимуть заробітчанські гроші?

Представники Чехії зустрілися із Київським митрополитом

Помісна Православна Церква України відкрита до спілкування з Церквою Чеських земель і Словаччини, сказав Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній в ході спілкування з чеською делегацією на чолі з Надзвичайним і Повноважним Послом Чеської Республіки в Україні Радеком Матулою. У візиті до Його Блаженства також взяли участь Давид Машек – радник-посланник посольства, Мартін Грдлічка – голова ради Товариства «Свята Людмила 1100 років», староста міста Тетін (біля Бєроуна) та Мирослава Яничатова – менеджер проектів товариства. Під час зустрічі сторони обговорили питання співпраці та проведення спільних заходів. Йшлося і про відзначення 1100-ліття з дня мученицької кончини святої Людмили, яка є визначною постаттю для чеського народу. Звертаючись до Предстоятеля Української Православної Церкви, пан Матула

ззначив: «Хотів би запевнити у неперервній та усесторонній підтримці України з боку Чеської Республіки. Постаць святої Людмили важлива для усього християнського світу, тому ми хотіли б знайти можливість згадати її ім'я і в Україні. Вірю, що цей проект міг би зблизити наші країни». Митрополит Епіфаній зазначив, що здобуття Помісною Українською Церквою автокефалії є непересічною подією в історії України. «Ваша підтримка важлива для нас. П'ять років тому ми обрали європейський вектор розвитку, вірю, що будемо рухатись ним і на далі. Єдність у різноманітті є девізом Європейського Союзу, це означає, що ми можемо прагнути спільності, при цьому зберігаючи свою ідентичність. А свята Людмила є шанованою і в Православній Церкві, тому ми готові долучитися до проектів, які Ви пропонуєте. Хочу також сказати, що Помісна Українська Православна Церква від-

Чеська делегація веде переговори із предстоятелем ПЦУ Епіфанієм.

крита до спілкування з Православною Церквою Чеських земель і Словаччини і можливо спільні заходи з приводу 1100-ліття з дня мученицької кончини святої Людмили стануть точкою нашого взаємозв'язку», – зазначив Його Блаженство. Предстоятель подарував гостям пам'ятні книги.

pomisna.info

«Живі смолоскипи» будили суспільство

В Посольстві України відбулася лекція чеського історика Петра Блажека про українців, які вчинили акти самоспалення на протест проти комуністичної системи. Узагалі першим випадком подібного типу протестів у Центральній та Східній Європі був акт самоспалення українця Микола Дідика в Москві на Луб'янці. Свого часу про нього багато писалося в українській емігрантській пресі, згодом про це ім'я майже забули. Самоспалення Олексі Гірника – єдиний випадок, коли протестний акт було вчинено вночі у відлюдному, але символічному для українців місці – на Тарасовій горі в Каневі, а не в місці масового скупчення людей. Подібним способом висловив свій протест і кримський селянин Муса Мамут. В червні 1978 року він підпалив себе на своєму подвір'ї в Беш-Тереку (Донському), протестуючи проти депортації кримських татар і утруднення їх повернення на батьківщину до Криму після начебто реабілітації. Історик зосередився і на більш відомих постатях. Зокрема, 6 січня 1969 року скоїв самоспалення студент Ян Палах. «Я зробив це для того, щоб пішли росіяни», – заявив він під час транспортування до лікарні і згадав приклад Яна Гуса. Перед тим, як наважитися накласти на себе руки, Ян Палах хотів за допомогою групи одно-

думців зайняти будову чеського радіо, щоб з ефіру закликати до акції непокори. Та відгуку він не отримав, і через 10 днів себе підпалив. Загалом до квітня 1969 року ще 26 осіб здійснили спроби самоспалення, у такий спосіб протестуючи проти радянської інтервенції до суверенної Чехословаччини й придушення Празької весни 1968 року, семеро з них загинули. Один із них — Ян Заїц вчинив самогубство також на Вацлавському майдані через місяць після Яна Палаха. 20 лютого в Пльні підпалив себе 25-літній робітник Йозеф Гловатий. 22 лютого птакож підпалив себе робітник Мірослав Малінка у Брні та 16-річний учень Ян Береш 26 лютого в Хебі. Ці люди не просто протестували, а намагалися розворушити своїх земляків, змусити їх усвідомити цинізм та небезпеку злочинної діяльності комуністичної системи, її наступу на людяність. До такої форми політичного спротиву вдався 59-річний філософ Ришард Сівець, який у вересні 1968 року на варшавському стадіоні облив себе бензином і згорів на очах у людей. В листопаді 1968 року український політв'язень Василь Макух спалив себе на Хрещатику у Києві. В травні 1972 року 19-річний Ромас Каланта з викликами «Свобода Литві!» спалив себе на центральній вулиці Каунаса.

У березні 1980 року польський пенсіонер Валенти Бадиляк, обурюючись проти замовчування владою розстрілів НКВД військовополонених у Катинському лісі навесні 1940 року, прикував себе ланцюгом до гідранту на ринку в Кракові, облився бензином і спалився.

На лекції в Посольстві побувала журналістка кримськотатарського телебачення АТР Сафіє Абляєва, представники української громади, студенти та інші зацікавлені особи.

[Вл. інф.](http://vl.inf)

Громада підтримала діток загиблих воїнів

Українські діти, батьки яких загинули на війні за Україну, відвідали посольство та отримали допомогу від громади.

Українці в Чеській Республіці підтримали дітей, які втратили батька у зоні проведення антитерористичної операції/операції об'єднаних сил на сході України. Зустріч у зв'язку з цим відбулася 3 квітня у приміщенні посольства

України в ЧР. Дипломатична установа прийняла кілька десятків дітей та їхніх мам з усієї України, які їхали до Парижу і дорогою зупинилися у Празі. Український герой, ветеран АТО Олександр Швецов та Громадська організа-

ція «Брат брату» вирішили здійснити мрію 20 маленьких українців, чії батьки загинули, захищаючи Батьківщину від російських окупантів. Дітки поїхали до Діснейленду. Для всього колективу Посольства було великою честю першими привітати поважних гостей і передати їм подарунки від української громади. В пражській програмі дітей та їх матерів були екскурсія по місту й до зоопарку. Найменшому учаснику поїздки було лише 4 роки. І це, очевидно, найстрашніші втрати цієї війни. Поїздка дає їм можливість трохи відволіктися від болю втрати батька й перейти на інші думки. В акції взяли участь українські організації та окремі особи з усієї ЧР, які надали фінансову та моральну підтримку дітям. Подяка належить: батькам дітей, які відвідують КЦ «Крок» (5 тисяч кч), УЄП – забезпечення обідів усім сім'ям, Укрпрофспілка – 3 тисячі кч, УІЧР – 2 тисячі кч, Український бізнес-клуб – 2 тисячі кч, греко-католицька церква (отець Василь Сливоцький, отець Іван Семотюк) – 3 тисячі кч, фірма «Регабус» – 1 тисяча кч, фірма «Мусл тур» – 1 тисяча кч, фірма «Транстемпо» – 1 тисяча кч, Українська ініціатива Південної Моравії – 800 кч, товариство «Берегиня» – 800 кч, товариство «Джерело» – 800 кч.

Вл. інф.

Чехи пам'ятають про анексію Криму

У Празі до п'ятої річниці анексії Криму 18 березня провели виставку, показ документального фільму «Заручники Путіна» та дискусію. Підготувала акції на підтримку Криму чеська правозахисна організація «Людина в скруті», яка впродовж багатьох років мала просвітні та розвіткові проекти в Криму, а нині присвячує більшу частину своєї діяльності проектам із захисту прав людини. «До п'ятиліття анексії ми хотіли зробити комплексну акцію, яка б охопила більше людей та інших людей, ніж ті, які звичайно ходять на акції «Людини в скруті» щодо Криму. Тому ми вирішили запросити художників, які рефлектують події в Криму через своє мистецтво», – розповідає координатор програм організації Олена Іванців. «Ми дали відчути всім учасникам виставки, як відчують себе люди, які перетинають цей штучний кордон. Щоб вони відчули, наскільки це неприємна процедура», – додав координатор східноєвропейської програми організації Рене Кочі, пояснюючи, чому перед входом на захід стояли окупаційні прикордонники і суворо всіх догляда-

Під час перформенсу україніст Рене Кочі в уніформі чехословацького комуністичного прикордонника демонстрував, як проводяться незаконні перевірки людей. Скрін з відео АТР.

ли й допитували. Свої роботи до Праги привезли Марія Куліковська та Віталій Фоменко, які походять з Криму, але через анексію півострова і свою політичну позицію не можуть повернутися на Батьківщину. Виставка триває місяць і розрахована передусім на активну студентську молодь, аудиторію галереї Activist lab.

Також у вівторок 19 березня відбулася зустріч із кримськими активістами Лутфіє Зудієвою та Ділявером Меметовим, які координують діяльність громадянського руху «Кримська солідарність», що піклується про родини переслідуваних кримчан та повідомляє про репресії в Криму.

Вл. інф.

Українці закордоння обрали Порошенка, але у Чехії – Зеленського

На президентських виборах 2019 року у закордонному виборчому окрузі перемогу отримав чинний президент Петро Порошенко. Однак серед українських громадян у кількох країнах виграв його основний конкурент Володимир Зеленський, або колишній «регіонал» Юрій Бойко. Всього в голосуванні за кордоном взяли участь понад 53 тисячі українців. Петро Порошенко отримав понад 38 відсотків, Володимир Зеленський – понад 26, Анатолій Гриценко – понад 10, Ігор Смешко – понад 6, Руслан Кошулинський та Юлія Тимошенко – понад 4 відсотка кожен. Відзначимо, в Італії взяли участь у виборах понад 5 тисяч українців і Порошенко переміг з результатом 40,60%. В Іспанії – майже 4 тисячі виборців (37,66%) підтримали чинного президента, в Німеччині – 42,18% з-понад 7 тисяч виборців. Однак Зеленський показав найвищі результати у Польщі – 38,41% з понад 7 тисяч виборців і у Чехії – 36,68 з 4,5 тисяч українців. Це вперше у європейських країнах з великою кількістю українських трудових мігрантів було підтримано кандидата, проєвропейськість якого піддається сумнівам.

У Празі було офіційно зареєстровано 22,402 тисяч українських виборців, в Брні – 5,050 тисяч. На дільниці при консульстві України в Празі взяли участь 3728 виборців, при консульстві у Брні – 862, тобто участь становила 16,6 і 23 відсотки відповідно. Результати виборів були такими: Володимир Зеленський: Прага – 1332 голоси (35,75%), Брно 352 голоси (40,8%); Петро Порошенко: Прага – 1172 голоси (31,43%), Брно 227 голосів (26,3%); Анатолій Гриценко: Прага – 423 (11,34%), Брно 92

(10%); Ігор Смешко: Прага – 219 голосів (5,87%), Брно – 62 голоси (7%); Руслан Кошулинський: Прага – 197 голосів (5,28%), Брно – 27 голосів (3,1%); Юлія Тимошенко: Прага – 177 (4,75%), Брно – 53 (6,1%), решта кандидатів отримали менше 2 відсотків голосів.

В Чехії проживає 122,763 тисяч громадян України станом на 30 червня 2018 року. Це більше за словацьку, в'єтнамську та російську громади іноземців. «Радіо «Свобода» навідалося напередодні виборів до виборчої дільниці у Празі і розпитали українців про їхні враження. «У Празькому консульському відділі не проштовхнутись, родини із дітьми, студенти та люди похилого віку стоять у чергах та заповнюють анкети. На стінах висять плакати із детальною інформацією про кандидатів у президенти, – розповідають журналісти Сергій Стеценко та Іванна Трутненко. – Аби зареєструватися до списку виборців, громадянин України має подати паспорти, копії, вписати особисті данні в реєстраційну форму, просять також вказати термін перебування за кордоном та місце проживання в Україні або Чехії при наявності ПМП (постійного місця проживання). Також необхідно мати документ, який дає право перебувати на території іншої країни – біометрична картка чи студентське посвідчення. Заповнення анкети займає щонайменше 10 хвилин. «Студентів чогось от дуже багато. Не знаю, на моєму чергуванні багато, і по біометрії, і навчаються. Такі, активні...» – зазначила голова виборчої комісії Світлана Шаповал. «Я з початку думав, що то буде як в Україні – прийшов і на тебе «Гааа?» А тут, насправді, все дуже мило», – поділився студент

Черга на вибори до виборчої дільниці ЗВО у Празі, 31 березня. Скрін з відео «Радіо «Свобода».

Андрій Синишин, який разом із друзями приїхав до Чехії навчатись по обміну. «Хочемо проголосувати, тому що ми вважаємо, що наш вибір впливає на майбутнє України», – додала ще одна студентка по обміну Марта Хомутенко. Свою відповідальність за зміни в Україні відчуває і старша еміграція – українці, що живуть та працюють в Чехії вже понад 10 років. Марія Гаврилюк, педагог за освітою, у Чехії з 2006 року. Разом із однокумцями три роки тому вона заснувала український культурно-освітній центр «КРОК». Щосуботи батьки приводять сюди дітей, аби ті навчалися українською. За її словами, серед батьків немає таких, хто б не пішов голосувати. «Ми громадяни України. Ми тут, збудувавши цю еміграцію, яка є. Кожного року для нас... от хто працює з українським сегментом, хто має відношення до українських організацій, робить щось для України за кордоном – повірте, для нас дуже велике значення має, яка є ситуація в Україні», – запевнила Марія Гаврилюк, директорка суботньої школи та культурного центру «КРОК».

ол

Розповіли чехам про Полісся

В Посольстві України в Чехії 17 квітня презентували фільм про українське Полісся – північно-західну частину України, яка охоплює велику територію від Чорнобиля до Шацьких озер. На відміну від Закарпаття чи Львова, іноземні туристи сюди навідуються рідко. Саме тут знаходяться три найбільші прісні озера України: Світязь, Біле і Нобель. Це також територія вздовж річки Случ, яку часто називають «українською Швейцарією». Саме тут починається та тече частково у Білорусі сумновідома, однак насправді неймовірно чиста річка Прип'ять, гирло якої знаходиться біля «Київського моря» і було вражене радіацією у 1986

році. Бурштин, Чорнобиль і зона відчуження, бортництво, забуті Сваловичі, де до церкви, співаючи, пливуть на човні. Село під назвою Залізниця, де немає ніяких колій, і всупереч цьому – «тунель кохання» біля Клевані, найдовша у Європі, понад стокілометрова, діюча вузькоколія «Антонівка – Зарічне», названа «кукушкою» через характерний сигнал, а ще глухі ліси і багата історія, чимало надзвичайних людей, місця у фотографіях, коротких фільмах і репортажах... Про все це розповідала Марта Бурдяк, яка з експедицією своєї команди «Ukrainer» досліджувала регіон українського Полісся. Вона показала місця, де збе-

регляся автентична місцева культура, де ентузіасти намагаються розвивати свої міста та села всупереч усім перешкодам. Лекція відбулася у співпраці з чеськими волонтерами проекту «Ukrainer» українською та чеською мовами.

Вл. інф.

«МФ Днес» могла б бути об'єктивнішою щодо України – посол

Багатьом українцям неприємно читати спекулятивні, перекручені, образливі і часто брехливі статті у різних чеських виданнях, зокрема комуністичних «Галло Новінах», на нібито об'єктивному і всебічному, але насправді конспіративному сервері «Парламентські Лісти», а також на геть проросійських «Спутнік», «Аеронет» та інших сайтах, яких у Чехії понад чотири десятки, завдання яких – поширювати дезінформацію. Однак особливо сумно, що до рівня цих «зливних бачків» впала і відома газета «Млада Фронта Днес». Впала настільки, що це викликало критичну реакцію українського посольства, очільник якого Євген Перебийніс вислав шефредакторам видання Ярославу Плєслові та Надєжді Петровій відкритого листа. «Оцінюю багаторічну нашу співпрацю, свободу висловлювань та право кожного ЗМІ самостійно визначати редакційну політику, – пише посол. – Але не можемо не помітити негативних тенденцій, які з'являються останнім часом у вашій газеті щодо України... Зміст цих статей однобічно, чорно спотворює ситуацію на батьківщині. У 2017 році я вже був змушений звернутися до редакції щодо статей особливого репортера Адама Гаєка, який з Донецька романтично опису-

вав та виправдовував злочинців, які окупувають частину території України і мільйони українців взяли в заручники... Однак найбільше обурення українців, які проживають у Чехії, викликали дві статті, які були надруковані на цілій сторінці і вийшли одна за одною: з пані Оленою Бондаренко, яка представляє «тверде ядро» у оточенні президента-втікача Януковича. Вона відкрито бреше і маніпулює про трагічні події зими 2013-2014 років, у яких у якості депутати від тоді правлячої Партії Регіонів мінімально непрямо брала участь... Далі йшла розмова із пані Дагмар Мартінковою, яка ситуацію в Україні так само описує тільки в чорних тонах. Я регулярно спілкуюся із волинськими чехами, які живуть в Україні, так само маю контакти з моїми земляками у багатьох місцях моєї країни, і критичні висловлювання пані Мартінкової їх образили б і вони відмежувалися б від них... Я дуже здивований, що така поважна щоденна газета, якою, беззаперечно, є «Млада Фронта Днес», обрала стратегію інформувати про Україну тільки негативно – або ніяк». Згодом на сторінках посольства у соцімережі «Фейсбук» було звернено увагу ще на одну статтю у рубриці «Погляди» – «політолога та публіци-

Уривок відкритого листа посла України Є. Перебийноса у редакцію «МФ Днес».

та» Павла П. Копецького «Сумний український вибір» («МФД» від 29 березня цього року). Автор пише, що вибори не принесуть нічого доброго. «Не віримо цій статті ані слово», – зазначає посольство у коментарі. Посол закликав газету бути об'єктивнішою, бо в Україні можна знайти ряд позитивних тенденцій, і щоб у виданні знайшовся простір і для іншого погляду, який ситуацію бачить у кольорах, а не у чорно-білих тонах.

пор

Співпраця чеських та українських рятувальників триває

На Закарпатті рятувальники України та Чехії встановлюють точки порятунку. З квітня в область прибули гості з Пардубицького краю Зденек Скарупа та Алеш Бонятовські, аби продовжити, розпочату ще у 2018 році, ініціативу зі встановлення точок порятунку в Карпатах. Своєрідні інформаційні вказівники мають допомогти туристам швидко, а головне точно визначити свої GPS-координати, щоб передати їх гірським рятувальникам у разі потрапляння у небезпеку. Також кожна табличка містить інформацію про телефони екстрених служб, назву місця знаходження та номер точки порятунку. Тож, туристу тільки залишиться набрати номер телефону та повідомити рятувальникам інформацію про своє місцезнаходження у горах. Перша така точка була встановлена на горі Плішка Ужгородського району. Даний туристичний маршрут досить популярний, як в зимовий сезон, оскільки на його

схилах створені хороші умови для гірськолижного спуску, так і влітку. Загалом впродовж квітня-червня цього року рятувальниками буде встановлено 150 таких табличок на всіх туристичних маршрутах Закарпатської області. Їх виготовляють у Чехії. У подальшому всі точки порятунку будуть оприлюднені на інтерактивній карті. Спільний партнерський проект між обласним управлінням ДСНС України та Пардубицьким краєм розпочався в жовтні минулого року. Тоді Закарпатську область відвідав представник кризового управління канцелярії гетьмана Пардубицького краю Олдржіх Масін, який презентував закарпатським рятувальникам методику встановлення точок порятунку у Чеській Республіці. Точки порятунку встановлюються у гірських, відвідуваних туристами місцях – колибах, будинках вівчаря, дерева, каміння тощо. Ця справа є дуже актуальною особливо

Чеські й українські рятувальники монтують точку порятунку у Карпатах.

взимку, оскільки в українських Карпатах часто губляться і замерзають туристи. Особливо сумна статистика була минулої зими, коли через обмороження й травми загинуло кілька осіб.

ЗОН

Дунаєвецький дударик

Технік та гуманітарій, залізничник та видавець...

Шлях Степана Риндика від Херсонщини через Чехословаччину до США

ТЕКСТ: Олег БУДЗЕЙ

У шістдесяті роки минулого століття популярною в радянських інтелектуальних колах була суперечка про роль фізиків і ліриків у суспільстві. А старт їй дав опублікований 1959 року вірш радянського поета Бориса Слуцького, який так і називався — «Фізики и лирики». У ньому поет чи то печалився, чи то дорікав: «Что-то физики в почёте, что-то лирики в загоне». Не знаємо, чи чув щось про цю дискусію українець Степан Риндик (1887-1972), адже доля закинула його занадто далеко від рідних теренів і від радянської дійсності — аж в американське Чикаго. Але в своєму житті Степан Титович пройшов шлях від фізика (зокрема, він був старшим асистентом кафедри фізики Кам'янець-Подільського державного українського університету) до лірика. Чи, якщо бути зовсім точним, до сатирика.

Степан Титович Риндик народився 1 вересня (13 вересня) 1887 року в містечку Дунаївці, а точніше в передмісті Заставля, що притулилося із заходу до Дунаївців. 1902 року закінчив двокласну міську школу в Новій Ушиці та вступив до Кам'янець-Подільської класичної гімназії. Середню освіту здобув 1906 року зі срібною медаллю. А далі він один рік навчався на фізико-математичному факультеті Київського університету, потім — на механічному відділі Київського політехнічного інституту, який закінчив 1914 року.

Залізничник та видавець в УНР

У 1914-1919 роках Степан Риндик служив на Південно-Західній залізниці,

Степан Риндик

відбуваючи практичний стаж машиністом паровоза, згодом — начальником дільниці на станціях Бірзула та Сарни. У Бірзулі Херсонської губернії (нині це місто Подільськ, у радянські часи — Котовськ Одеської області) в Степана Риндика та його дружини Степаниди народилися син та донька. Їм дали імена, не зафіксовані в церковних святцях, — Мирослав і Рогніда. В еміграції Степан Титович якось повідав Льву Силенку: «Я мріяв свого сина назвати Мирославом. Піп обурливо відповів: «Ні, це ім'я поганське». Треба було дати двадцять п'ять царських карбованців, щоб піп переступив святу заповідь віри греко-православної. Мій син має ім'я рідне Мирослав». Пізніше Лев Силенко включив цю розповідь до виданої ним 1979 року у Нью-Йорку фундаментальної праці «Мага Віра» — священної книги тих, хто сповідує РУНВіру (Рідну Українську Національну Віру). З приходом більшовиків Степан Титович покинув службу й переїхав до столиці Української Народної Республіки — Кам'янця-Подільського. Тут влаштувався на роботу у видавництво «Дністер», редагував фізико-математичні ви-

дання. 1919 року півтора місяця Степан Риндик був старшим асистентом при кафедрі фізики Кам'янець-Подільського державного українського університету (призначено на посаду 1 серпня, звільнено за власним бажанням 15 вересня).

Переїзд до Чехословаччини

Восени 1920 року він емігрував до Польщі. Там працював на фабриці рільничих машин. 1923 року він переїхав до Чехословаччини. Був доцентом Українського високого педагогічного інституту в Празі. Тут 1924 року у видавництві «Український громадський видавничий фонд» Риндик видав підручник «Міцність матеріалів». Складовою частиною цього підручника був термінологічний словник міцності матеріалів. Його навіть було видрукувано окремим відбитком. Риндик працював над розробкою української термінології. Він підкреслював: «Я не хочу висловити думки, що треба конче відкинути всі чужі терміни. Я хочу тільки сказати, що треба поставити собі за ідеал повну українізацію кожної термінології. ... Кожний влучний, справді український термін треба вводити в життя, незалежно від того, чи він усуває слово інтернаціональне, чи просто чуже».

У роботі «Міцність матеріалів» Степан Титович серед іншого проаналізував слово «двигати» та встановив, що в українській мові воно означає якусь дію чи рух, які відбуваються зі значним зусиллям. Натомість у російській мові цей відтінок зберігся тільки в слові «подвиг», а в інших словах «двигать» означає просто «рухати», «пересувати». Тому, вважає Риндик, «двигун» — слово

Термінологія Степана Риндика дотепер викликає зацікавлення наукових кіл. Монографія хмельничанина Анатолія Тремб'язького «Мовні студії Степана Риндика», 2016.

питомо українське: він не просто рухає, а долає опір. Розвиваючи цю ідею, терміном «движба» можна означувати таку вібрацію, для виникнення якої необхідне зусилля.

Риндик запропонував також синоніми до термінів: діаграма — числорис (подібно до слова кошторис); турбіна — вирлиця (від слова вир). Втім, зазначає сучасний дослідник Максим Вакуленко в книзі «Сучасні проблеми термінології та української наукової термінографії» (Київ, 2009), слово «числорис» не зовсім точне (адже йдеться насамперед про кресленик, а не про числа), і не таке милозвучне, як «діаграма», і теж запозичене: корінь «рис» походить від німецького *Ri* — кресленик, малюнок. Тому цей термін може придатися лише як запас на майбутнє.

Роботу Риндика над українською термінологією було помічено і в Українській Соціалістичній Радянській Республіці. Навіть велася мова про повернення вченого в Радянську Україну. Так, 4 лютого 1927 року американська газета «Свобода» повідомила, що Українська академія наук затвердила на штатній посаді редактора технічного відділу Інституту української наукової мови інженера Степана Риндика — професора Українського педагогічного інституту імені Михайла Драгоманова в Празі. Академія наук звернулася до Укрголовнауки з проханням прискорити справу з дозволом Риндиківі повернутися на Україну. Втім, Степан Титович у Радянську Україну не повернувся.

Почав писати вірші та прозу

Письменниця Ганна Черінь писала в спогаді «Степан Риндик, як я його знаю»: «А мову він знав так добре, що з ним кваліфіковані мовники боялися «заводитися»: Риндик їх аргументи перемаже! Ну, а хто добре знає мову, тому до літератури два кроки». Як поет Степан Риндик дебютував, коли йому вже було 55 років: 1942 року в Празі

у видавництві «Пробоем» побачила світ його збірка «Логос». Поет Євген Маланюк вбачав у Риндиківі продовжувача традицій Володимира Самійленка (1864-1925), який гармонійно поєднував у собі лірика й сатирика: «Ліро-епічний сарказм С.Риндика («Логос», Прага, 1942) являє дуже культурне й талановите поглиблення та загострення визначеної лінії Самійленка як сатирика, так і лірика. Але треба з подивом і вдячністю підкреслити в тім поглибленні незвичайно мовне й ритмічне багатство Риндика. Його народна мова жива й соковита, вражає влучністю і майже математичною точністю вислову. За безпомилкове, місцями блискуче оперування тією мовою і просодичними засобами треба б назвати Риндика віртуозом і (коли вже треба історично-літературного визначення) щасливим спадкоємцем, продовжувачем і збагачувачем школи досі самотнього і досі вповні неоціненого Самійленка. Шкода, що рамки статті не дають місця цитатам: суцільно закінчені і переважно «сюжетні» твори Риндика треба б цитувати в цілості».

1943 року у видавництві «Пробоем» побачила світ ще одна книжечка Степана Риндика — «Терентій Трохимович Тарадайка», яка зосталася непоміченою: згадок про неї практично немає. А щодо «Логоса», то увесь наклад збірки розійшовся за кілька місяців, тож видавництво планувало оновити друк. Та події Другої світової війни цьому завадили. Гестапо розгромило видавництво «Пробоем», а його власника і головного редактора Степана Росоху, який так багато зробив для української культури за кордоном, ув'язнило. З цієї причини повторно видати «Логос» не було жодної можливості.

Степан Риндик не обмежився поезією, а 1944 року видав збірку оповідань «Смілянська хроніка». І проза подолання мала схвальні відгуки критиків. Так, Юрій Шевельов писав: «Щира людяність, український національний гумор, приперчений дуже сильно, але не перетворений усе-таки на мащення всього світу дьогтем, уміння показати, як людське обличчя в умовах дрібної і чужої дійсності перетворюється раптом на свиняче рило — все це в Риндика щиро українське і все це веде до Гоголевих традицій. Але «Смілянська хроніка» — ще перша спроба в цьому напрямі. Хоч увесь цикл оповідань і пронизаний глибокою ідеєю — мертвого духу повітової Росії, — але все-таки складники циклу ще надто проїняті анекдотизмом, надто епізодичні, випадкові. Національна, органічна проза Риндика ще більше в сподіванні, ніж у здійсненні. Спроби обіцяють багатого».

Не забував Степан Риндик і про основний фах. 1943 року він видав короткий підручник для школи, самоосвіти та практичного вжитку «Елементи машин». По закінченні війни Степан Титович працював в українських гімназіях у таборах для переміщених осіб у Німеччині. 1947 року в Мюнхені у видавництві «Вернигора» він випустив «Збірник алгебраїчних задач».

За океаном було не солодко, але...

Восени 1950 року Риндики перебралися до США. Поселилися вони в Чикаго. Тут, пише Ганна Черінь у спогаді про Степана Риндика, «на початку 50-х років, одне за одним померли його молоді діти, Мирослав і Рогніда. Пані Риндик з розпуки дістала діабет тяжкої форми. Невістка опинилась у шпиталі, а діти в сиротинці... Потім невістка перебралась із двома дітьми до Філадельфії, і Риндики лишилися самі». Першим 17 лютого 1951 року помер Мирослав Риндик, який був математиком і фізиком-ядерником. Залишилась вдовою Олена Риндик (уроджена Волощук), напівсиротами зовсім малі Мирослав і Ростислав (останній народився 16 вересня 1948 року в українському таборі в німецькому Міттенвальді). А через півтора року, 16 липня 1952 року, по довгій недозі померла на 34-му році життя і Рогніда Риндик.

До сімейного нещастя додалося й те, що незнання англійської мови й американських методів навчання перекреслили педагогічну кар'єру Степана Титовича. Та й він мав уже солідний — 65 років. У Чикаго Риндик двічі перевидав «Логос», щоразу розширюючи його. 1960 року побачила світ його збірка оповідань «Пригоди і люди»,

Збірка «Логос» Степана Риндика побачила світ у празькому видавництві «Пробоем», 1942 рік.

Збірка «Пригоди і люди» вийшла у США у 1960-тому році.

а наступного року віршована збірка для дітей «Пригоди Сірка Клаповухого», яку проілюстрував уродженець Кам'янця-Подільського Мирослав Григорій.

1971 року риндиків земляк, літературознавець Григорій Костюк писав у статті «З літопису літературного життя в діаспорі»: «Не подавав довго голосу автор багатообіцяючої збірки поезій «Логос» Степан Риндик — поет дуже своєрідний і свіжий. Наскрізно політична інвектива, памфлет і сатира, з використанням форми байки, притчі, а часто й анекдоту — основний засіб поетичного думання цього автора. Його мова позначена багатющою лексикою, барвистими подільськими локалізмами, а часто цікавими і мовно виправданими новотворами, захвала той поетичний чар слова, що надавав виразній памфлетній тенденції його поезій справжнього хвилюючого поетичного звучання. І ось поет таких можливостей замовк і лише трохи згодом спромігся перевидати свій «Логос» та опублікувати збірку сатирично-гумористичних оповідань «Пригоди і люди».

А ще Степан Риндик узявся в американській еміграції за редакторство й коректуру. Ганна Черінь зауважила: «Мабуть, пильнішого коректора не було, бо Риндик пильнував української мови, незалежно від того, чи йому за те платили, чи ні, чи навіть і лаяли». На шпальтах «Свободи» його статті на актуальні теми могли спричинити гостру дискусію. Так було 1965 року зі статтею «Герої-мученики і герої-переможці», присвяченій оцінці відомого

Степан Риндик друкувався і в емігрантських часописах. Журнал «Соняшник» зображає тепле українське море в Криму. У цьому номері надруковане оповідання «Кавуни».

бою під Крутами 29 січня 1918 року. Степан Титович писав: «Нам потрібні герої-переможці, а не герої-мученики. На жаль, героїв-мучеників маємо в своїй історії аж надто багато і дуже часто без відповідної користі для України. У душах нашого молодого покоління треба виховувати пориваючий образ героя-переможця і ілюструвати цей образ щасливими прикладами з нашої історії. А таких прикладів ми маємо багато!»

Скрупульозний, скромний та гостинний

6-17 лютого 1965 року «Свобода» подала цикл статей Степана Риндика «Чистки в мові» та «Дещо з нашої мовної практики». А 25 лютого газета вмістила читацький відгук на цю публікацію: «Приємно знати, що є у нас не професійні мовознавці, а просто любителі рідної мови, що підходять до мовних проблем об'єктивно, із зрозумінням історії нашої мови та з відчуттям її духу. Можна тільки радіти, що в час посиленого наступу Москви на наші культурні цінності, а зокрема на самотність української мови, у вільному світі, на еміграції, зростається рух спротиву, оборони рідної мови і її чистоти». Його праці актуальні дотепер. У 2016 році друком вийшла монографія старшого наукового співробітника, доцента кафедри комерційного та трудового права Хмельницького інституту Міжрегіональної академії управління персоналом Анатолія Трембіцького «Мовні студії Степана Риндика», в якій висвітлено його ставлення до викривлення, гвалтування та калічення української мови в україн-

Оповідання «Кавуни» опубліковане у «Соняшнику», 1956 рік.

ських книжках, часописах і публічних виступах, до усіх тих, хто ігнорував й досі ігнорує українську мову та правила українського правопису. Степан Риндик мав великий авторитет серед українських емігрантів у США. І водночас залишався скромним. 16 травня 1970 року «Свобода» вмістила таку його заяву: «Літературний Фонд ім. Франка в Чикаго влаштував 19 квітня ц. р. вечір-академію для вшанування чотирьох місцевих українців, культурних працівників на нашому полі, серед них і мене. Перед цією академією я два рази просив Управу Фонду виключити мене з того числа заслужених людей. Однак, даремно. Мене таки вставлено на згаданому вечорі. Але мало цього. Разом із іншими трьома названо мене «корифеєм українського мистецтва», себто людиною, що стоїть на вершці нашого мистецтва. Місцеві радіові українські програми проголосили це. Ця легковажна, незаслужена похвала була для мене прикрою несподіванкою і боляче вразила мене, як очевидна іронія. Дехто з моїх знайомих теж звернув на це увагу. У цій заяві прошу ласкаво учасників академії та слухачів радіових програм прийняти до відома, що Фонд зробив усе це проти мого бажання і без моєї згоди».

Ганна Черінь так змалювала побут Степана та Степаниди Риндиків у Чикаго: «А як до Риндиків зайдеш, обов'язково мусиш пообідати чи по-вечеряти, на що вже попадеш. Не до порівняння з багатьма нашими багатенькими громадянами, котрим все не досить добра, Риндики були

Обкладинка виданої 2011 року в Городку Хмельницької області прозової збірки Степана Риндика. Деякі оповідання зі збірки звучали й на Українському радіо, як-от гумористичне «Бровко» у записі заслуженого артиста України Б. Лободи.

задоволені своїм добробутом, казали, що їм вистачає пенсії на все, що вони їдять все, що потрібно. Обоє готували смачні овочеві страви, вареники і «кнедлики» по-чеському, любили варити й частувати гостей. Бувало, прийде хтось їх відвідати, принесе «бідним стареньким» щось попоїсти, вони те, сто разів відмовившись, якось приймуть, але гостя нагодують краще, ніж десь у багатих».

Помер Степан Риндик 27 вересня 1972 року в Чикаго. Похорон відбувся 30 вересня з церкви Покрови Матері Божої на цвинтар Елмвуд у Чикаго. У зв'язку з його смертю Ганні Черинь згадалася пісня:

Діду мій, дударіку,
Ти ж, було, селом ідеш,
Ти ж, було, в дуду граєш...
Тепер тебе немає,
Дуда твоя гуляє,
І пищики zostалися,
Казна кому досталися...

«Ох, діду мій, дударіку!.. — пише письменниця. — 85 літ йому минуло, хоч міг би ще пожити! Дуда його — муза, талант сатиричний і гумористичний, пропала... Нема вже Риндика й не буде такого. Тільки й потіхи, що його чудові оповідання, писані на основі розповідей його дружини, навіки лишилися нам, а ми можемо їх читати, сміятися і з усміхом згадувати дударика нашого любого, Степана Риндика».

Автор є педагогом, вчителем математики, програмістом та журналістом, проживає в Кам'янці-Подільському

Волинські чехи й УПА

Давід Свобода про одностороннє бачення «зла» «колективною Мартінковою»

Про реакцію посольства України в Чехії на необ'єктивний, перекручений підхід до української історії та сучасності в одній із газет ми вже згадували у рубриці «Хроніка громади» на сторінці 5 у цьому номері. Розповідаємо про це й далі, у рубриці «Українська панорама». Свою думку щодо інтерв'ю пані Дагмар Мартінкової, історика та голови товариства, яке об'єднує волинських чехів, висловив відомий українціст, який спеціалізується на цій темі і працює в Інституті з вивчення тоталітарних режимів. «Я не оцінюватиму пані Мартінкову особисто, не знаю її, а вона – мене, – пише він для часопису «Пороги». – Проблема не є у самій пані Мартінковій, а в тому, що я б назвав «колективною Мартінковою». Воно руйнує чеське мислення так само, як і «колективний Путін» – російське.

«Колективна Мартінкова» переконає чехів у тому, що бандерівці були злочинною силою, але вона вже не висвітлює, чому волинські чехи піддавалися такому ж злу, як і настільки засуджувані бандерівці: німецькому нацизму і радянському комунізму, проти яких боролися бандерівці. «Колективна Мартінкова» не любить слухати, що волинські чехи після повернення на батьківщину у 1947 році піддавалися переслідуванню саме з боку тих, котрі тоді, як і тепер, ненавиділи українську визвольну боротьбу – тобто з боку чеських сталіністів. «Колективній Мартінковій» огидний український націоналізм, але вона мовчатиме про російський націоналізм, які нині вбиває в Криму, Донбасі та Сирії. Безумовно, замість українського націоналізму вона оцінила б малоросійську пасивність, тому вона вигадує байки про репресії російської мови у «Малій Русі», хоча це і є відвертим абсурдом.

Пані «історик» нарікає, що найбільше волинським чехам загрожувало не «бандерівське» насильство, а помста нацистів за переховування або будь-які контакти з УПА. Пані Мартінкова мала б і пояснити, чому за діяльність нібито злочинної УПА після війни на схід було депортовано 300 тисяч українців, а радянська пропаганда, включаючи сьогодишню російську, доклала так багато зусиль, щоб очорнити цих «звичайних злочинців». За словами пані Мартінкової, волинським чехам хотілося просто вижити: це, звичайно, проблемна правда і безпроблемна брехня. Проблемною ця правда є тому, що боротьба за виживання зрозуміла –

тільки ніхто цим не мав би хвалитися. Один із волинських свідків знайшов в собі достатньо мужності і честі, щоб зізнатися у розмові для «Пам'яті народу», як він вигнав із хати худющого бродячого єврея, щоб не наражати свою сім'ю на небезпеку помсти з боку нацистів. Це також було просте і людське прагнення вижити, але ця нейтральність не може видаватися за ознаку непричетності. А брехнею є це тому, що після приходу фронту 10 тисяч волиняків добровільно записалися в армію, щоб йти боротися з німцями. Я не бачу причин, чому в Україні не могли б виходити книги про співпрацю між чехами та УПА. Якщо вони неправдиві, то нехай пані Мартінкова предметно спростує їх. Інакше це – прояв цензури в путінському стилі. Існує немало спогадів чеських свідків, які ставилися з розумінням до української визвольної боротьби. Це доводить і той факт, що волинські чехи, які повернулися до Чехословаччини, одразу підпали під колективну підозру з боку комуністичних та прокомуністичних сил безпеки. Так звана «група опору Юдекса», яка після лютого 1948 року склалася у Чехословаччині з волинських чехів, навіть зважувала про те, що братиме за зразок «волинські» методи УПА у своїй антирежимній діяльності.

Наостанку зачитую з рукопису дослідження молодого чеського історика: «Пригадую пам'ятний акт з нагоди розстрілу Чеського та Українського Малину (13 липня 1943 року), що відбувався 7 липня 2013 року. Коли звучав чеський гімн, з боку українських учасників я не помітив жодної форми незгоди. Але коли заграв гімн український, один із чеських гостей розвернувся до мене, і абсолютно неадекватно зауважив, що «українці були і завжди будуть «бандерівцями»».

Переклав Олекса Лівінський

Десять побрехеньок та спекуляцій чеської преси

На прикладі інтерв'ю Дагмар Мартінкової у «Младі Фронті Днес»

ТЕКСТ: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Коли у 1999 році я вперше приїхав до Праги і потрапив на стажування прямо до редакції найбільшої серйозної газети «Млада Фронта Днес», то швидко зрозумів, що «пропхати» якусь публікацію про Україну буде дуже складно. Причому йшлося не просто про об'єктивну, серйозну чи позитивну статтю, а просто будь-яку. Наче для чеських мас-медій тоді й не існувало ніякої України. Про неї писалоса зрідка, і то вона мала бути тільки бідна, заробітчанська і кримінальна. У дещо «веселішому» руслі висвітлювалися ще спортивна та «колочаво-шугайська» теми. Часи змінилися, Майдани 2004 і 2013-2014 років привабили, зрештою, увагу чеської преси до України. Але упередженість навіть серйозних видань нікуди не зникла. Останнім часом вона настільки посилилась, що доводиться братися за критику публікації тієї ж «Млади Фронта Днес». Хоча вже тоді мене друзі й колеги попереджали, що серйозність цього видання насправді дуже умовна.

Як в Україні, так і в Чехії кожен має право на висловлення своєї думки, поглядів й інтерпретацій. Та при цьому має бути й елементарне дотримання фактів, серйозна аргументація й повага до поглядів інших людей, а також утримання від образ, зокрема за етнічною приналежністю. Загалом реакція на якісь публікації у інших виданнях в журналістському середовищі – річ не дуже прийнята, та інтерв'ю Ладіслава Генека із головою

Відбиток в он-лайн першої частини інтерв'ю пані Мартінкової у «МФ Днес».

«Спілки Чехів з Волині та їхніх друзів», істориком Дагмар Мартінковою у «МФДнес» від 16 березня цього року¹ вийшло за будь-які межі пристойності й вимагає відповіді. В цьому поверхневому матеріалі не просто геть відсутні етика й повага до іншого народу, а й багато неправди й звичайної маячності. Та вже сам факт того, що двоє чеських громадян у чеській газеті, перепрошую, обливають лайном Україну та українців, нагадує улюблене заняття ксенофобів – говорити «про нас без нас». Таким займатися прийнято хіба що на російському телебаченні або у пропагандистському бойовому листку комуністів «Гало новіни», на які нема чого й зважати.

¹Henek Ladislav. Ukrajinci se bojí oživování nacionalismu. Je otřesné, že na Ukrajině vyrábějí idoly z nacionalistů, kteří byli vyzbrojováni Němci za druhé světové války, říká historička Dagmar Martinková // Mladá fronta DNES, 2019. – 16 března; str. 16: rozhovor. Oznámitel: s intervjem možná za posiláním: <https://www.pressreader.com/czech-republic/mf-dnes/20190316/282007558719170>

Пані історик розповідає, що часто їздить в Україну, спілкується як з чиновниками, так і звичайними людьми. Почуте й відчуте вона й переповила пану редакторові. Очевидно, не без його співучасті тут зібрані воедино практично всі сучасні чеські перекручення й стереотипи щодо українців, піднято на-гора всю продукцію проросійсько-комуністичної «фабрики брехні». Наскільки науково для науковця збирати чутки й інтерпретувати пересказане, навіть десь за горілкою в корчмі – залишмо стороною. Спростування майже стовідсоткового відхилення від реальності цієї розмови зайняло б, мабуть, місце у всьому журналі. Зосередимось хіба на основних, м'яко кажучи, невідповідностях цього інтерв'ю.

Брехня №1: про децентралізацію «Я часто чую, що більшість грошей, які прийдуть до центру, запросто розкрадаються. І це не кажуть

лише звичайні українці, кажуть так представники губерній, міст та сіл... Ряд українських міст зацікавлені у співпраці з тими чеськими. Але наголошують, що хочуть співпрацювати тільки прямо, у жодному разі фінансовий контакт через урядові установи. На питання «чому» відповідають завжди однаково: бо у центральних установах гроші загубляться і до нас не дійде нічого».

По-перше, пані історику слід нагадати, що в Україні не існує губерній та губернаторів, як у царській Росії. В Україні наразі є області. **По-друге**, в Україні ще у 2015 році розпочалася децентралізація, яка передала органам місцевого самоврядування чимало повноважень, зокрема фінансових. Наприклад, як і в Чехії свого часу, створюються об'єднані територіальні громади, у бюджеті яких залишається 85% власних надходжень: податки на землю, нерухомість, фіксовані податки господарств, фірм, сільгоспвиробників — 100%, податки на доходи фізичних осіб — 60%, реєстраційні внески тощо². Завдяки цьому села можуть відремонтувати дитсадки і школи, побудувати нові амбулаторії і навіть встановити вуличне освітлення. Наприклад, житомирське село Тетерівка реалізувало 13 проектів – від ремонту дитячого садка до відкриття Центру надання адміністративних послуг. «Місцева влада нарешті отримала повноваження, про які раніше і не мріяла», – пояснила голова місцевої громади Валентина Ільницька³. **По-третє**, у партнерстві регіонів не існує якоїсь централізованої процедури. Скажімо, Закарпатська область і Височина понад десять років тому створили спільний фонд «Віза» і разом ремонтують школи й дитсадки у містечках та селах регіону, самі вирішують витрату коштів у сумі 5 мільйонів чеських крон щороку і на жодне узгодження з Києвом чи Прагою не чекають⁴. Єдине, що вимагалось від Києва: це тільки під час підписання угоди у 2008 році відсутність заперечень з боку МЗС України.

Сумнівне твердження й брехня №2: про війну
«Українці від неї [війни] вже втомлені, розчаровані, бажають, щоб вона нарешті закінчилася... Не

² 10 фактів про гроші після територіальної реформи // сайт «Децентралізація дає можливість», 2016. – 20 січня. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/1401>.

³ Диво в глибинці. Як децентралізація і гроші на місцях підняли рівень життя в низці українських сіл // сайт «Децентралізація дає можливість», 2017. – 8 червня. Режим доступу <https://decentralization.gov.ua/news/5801>.

⁴ Див.: <http://www.fondviza.cz/>.

Чимало «людей на Сході» знають, що Донеччина, Луганщина і Крим – це Україна, і чимало з них брали участь в АТО та беруть в ООС, відстоюючи законність і територіальну цілісність країни.

бачать причин, для чого треба йти воювати проти людей на сході...»

Українці не воюють «з людьми на Сході». Йде боротьба із російськими загарбниками, сепаратистами і злочинцями, які волею чи неволею стали на їхній бік. І немає у цьому нічого дивного. Боротьбу із сепаратизмом веде країна ЄС Іспанія, боротьбу із тероризмом веде вже багато років цивілізований Ізраїль. І якщо цього не робити, можна розділити долю чехословаків, які восени 1938 року разом із союзниками також прагнули миру, не відважилися на боротьбу і поступилися територіями, та все одно через півроку втратили державу. Так, українці бажають миру, але тільки після перемоги, а не капітуляції, після відновлення законності на захоплених Росією та проросійськими бойовиками територіях. До анексії Криму у 2014 році Україна ні з ким не воювала і не мала війну за самоціль, на відміну від росіян, які, за даними опитувань, підтримували й підтримують війни свого керівництва у Молдові, Чечні, Грузії, Україні, Сирії. Чужого українцям ніколи не потрібно було, та добровільно здавати території вони не бажають.

Якби ж то пані історик Мартінкова у своїх розповідях опиралася не тільки на власні враження, а й на серйозні дослідження. Можемо тут зацитувати відомого соціолога Ірину Бекешкіну, яка підвела підсумки опитування, проведеного спільно трьома різними центрами: «Чи згодні люди на мир за будь-яку ціну, чи вони вважають, що треба повернути окуповані території силовим шляхом? За «силовий шлях»... зараз 17%. І за «мир за будь-яку ціну»... – 18%. Основна маса вважає, що мир на Донбасі

треба здобувати мирним шляхом, але не за будь-яку ціну... Найменше згодні на проведення місцевих виборів на умовах, яких вимагають бойовики. Згодні на це лише 12%. Це ключове питання для Росії, яка вважає, що треба провести спочатку вибори, визнати ці вибори, а тоді вже Україні домовлятися з цією вже начебто новою «місцевою владою». Ще категорично не погоджуються на формування там судів та прокуратури винятково з місцевих представників. Не погоджуються на особливі політичні та економічні відносини з тимчасово невідконтрольними територіями: 20% погоджуються, 49% – ні. І на надання і закріплення в Конституції особливого статусу окремих територій Донецької та Луганської областей теж згодні майже 30%, але майже 50% не погоджуються». Українці практично всіх регіонів категорично не згодні з проведенням «місцевих виборів на умовах, які вимагають бойовики, на формування місцевої поліції з місцевих представників, на особливий статус Донбасу», каже соціолог⁵.

Брехня №3: про призов
«Коли молода людина отримує повістку, армія не надає всього необхідного. На обмундирування на війну, у тому числі бронезилет, мусять складатися люди із села або міста, де він живе... Має прийти нова революція, бо то у людях кипить».

По-перше, в зону проведення Операції

⁵ Шумило Катерина. У ставленні українців до війни на Донбасі є цікавий нюанс – соціолог Ірина Бекешкіна. Відомий соціолог про погляди українців на Донбас, корупцію і нових політиків // Апостроф, 2018. – 19 січня. Режим доступу: <https://apostrophe.ua/ua/article/society/2018-01-19/v-otnoshenii-ukraintsev-k-voyni-na-donbasse-est-interesnyj-nyuanis---sotsiolog-irina-bekeshkina/16523>.

Спорядження солдатів української армії зараз набагато краще, ніж 4 роки тому.

Об'єднаних Сил військовослужбовці строкової служби – а це, як правило, призвані молоді люди 1992–2001 років народження – не направляються. Це прописано у військовій доктрині України. Виняток – мобілізація або особисте бажання призовника, але і в такому разі він зобов'язаний пройти учбовий курс. В зоні ООС на Донбасі наразі служать тільки контрактники з навичками та досвідом.

По-друге, зараз вже не 2014–2015 роки, коли вояки після довголітнього навмисного недофінансування й розвалювання армії проросійським урядом Януковича-Азарова дійсно не мали необхідного спорядження, багато чого – від їжі до касок, бронезилетів, тепловізорів та навіть автомобілів – забезпечували не тільки рідня, а й волонтери. Вже кілька років як забезпечення армії стало набагато краще, надходять сотні одиниць нової техніки, Міноборони для військовослужбовців закуповує спецодяг, взуття та екіпірування – тобто те, що раніше постачалося за рахунок міжнародної допомоги або не постачалося взагалі⁶. Звісно, очистити й розвернути величезну воєнну машину непросто, й Україна наступила й тут на старі корупційні граблі, але казати, що українські солдати «голодні, голі й босі» є абсолютно неправдою.

По-третє, висловлювання щодо революції. Дивно таке читати

⁶ Карпюк Геннадій. 8 мільйонів речей на користь нашої оборони: як поліпшується одяг і «спорядження» ЗСУ // Новинарня, 2019. – 1 березня. Режим доступу: <https://novynarnia.com/2019/03/01/sporyaga-zsu/>

від освіченої людини... Юристи могли б розгледіти у таких словах іноземного громадянина не лише втручання у внутрішні справи іншої країни, а й заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку, а на це є у Кримінальному кодексі України стаття №295, нехай навіть пані Мартінкова приписує ці слова невідомим співрозмовникам-українцям. Та обійдемо зараз це стороною.

Візьмемося за суть висловлювання. Східний сусід дійсно мріє розвалити Україну зсередини. Мабуть, розуміння українцями цього фактору є причиною того, що всі спроби скликати «третій майдан» за останні 5 років були провальними. Сотні і навіть тисячі людей виходили на вулиці проти високих комунальних тарифів, за дешеве розмитнення ввезених із країн ЄС вживаних автомобілів, Міхеїл Саакашвілі намагався скликати «антикорупційний майдан», крайньо праві регулярно проводять антиурядові акції на різні теми, то вимагаючи блокади сепаратистських територій, то протестуючи проти спекулянтів у сфері оборони. Україна – демократична держава, кожен може висловлювати свою думку на мирно скликаних зібраннях. У деяких випадках вимоги цих зібрань були владою виконані. Та ці «майдани» не збирали настільки велику і тривку кількість прихильників, щоб вони призвели до революційних змін. Помічено, що швидше моральні, а не «шлункові» причини можуть підштовхнути українців до протестів. Наприклад, наприкінці 1990-х років доходи в Україні були мізерними, зарплати роками не виплачувалися, але антиурядові протести масово підтримані не були. А от фальсифікація виборів 2004 року і різка відмова від євроінтеграції 2013 року вивели на вулиці мільйони людей.

Спекулятивне твердження й брехня №4: про медицину

«Розвалюється, наприклад, охорона здоров'я... Ліки треба купувати в аптеці... Швидка приїхала, коли родичі склалися на бензин».

Якщо, шановна, кажете «А», то кажіть вже й «Б». З 2016 року в Україні триває медична реформа. В. о. міністра Уляна Супрун вже кілька років не допускає корумповані бюрократичні схеми, знижуючи в рази ціну ліків. Наприклад, раніше на держзакупівлі ліків медичні «бізнесмени» отримували частку в 40% з кожного витраченого державою мільярда гривень. 30 березня 2018 року була створена Національна служба здоров'я України. Її принцип: «гроші йдуть за пацієнтом». Вона оплачує вартість реально наданих

медичних послуг. Цей механізм оплати нарешті запрацював в Україні цього року, поступово замінюючи неефективну радянську модель оплати ліжко-місць. Сімейні лікарі підписують декларації з пацієнтами, і відповідно до них отримують кошти за надані послуги. Тому ця система не розвалюється, а навпаки – відновлюється.

Якщо ж знайомим пані Мартінкової – очевидно, іноземцям – довелося в Україні заплатити десь за ліки, десь за приїзд «швидкої», то нічого дивного у цьому немає. Якщо, наприклад, громадянин України у Чехії звернеться до лікаря, не маючи страховки, то йому також доводиться сплачувати за медичні послуги чималу частку. Чому ж пацієнтам в Україні доводиться бігати по аптеках? Причиною цього є те, що дотеперішні постсоціалістичні уряди не наважувалися запровадити, як це зроблено вже давно у Чехії, обов'язкове медичне страхування. В Україні воно планується на 2020 рік. Тому лікар і відіслав до аптеки, а не в касу лікарні. А пацієнти-іноземці могли згодом звернутися по відшкодування витрат на ці ліки до своїх страхових компаній, де вони придбали поліс чи платять внески. Українці ж можуть придбати добровільну медичну страховку – і чимало з них (до 10 відсотків, за даними МОЗ), особливо працюючих, так і вчиняють, а у випадку необхідності звернення до лікаря йдуть у приватну клініку, де якість обслуговування вища і де можуть оформити формальності зі страховою компанією. Принаймні у Києві та великих містах така система працює вже достатньо добре.

Та не стверджую, що у державних клініках в Україні медики не «беруть». За пологи, операції, на лікування важких хвороб, навіть за призначення статусу «інваліда» приймаються «благодійні внески», «подарунки» чи «конверти». Численні збірки на операції – свідчення цьому. Та все це – через відсутність системи страхової медицини. Тим не менше, правоохоронні органи борються з корупцією у медичній сфері.

Повідомлення про те, що якогось медика затримали за хабар, у пресі лунають мало не щодня. Пошукова система в новинах про затримання чи засудження лікаря за хабар видає тисячі повідомлень.

Брехня №5: про зайнятість «Величезне безробіття. Хто працює, має смішну зарплату».

За даними Держстату, в Україні півтора мільйона людей не має роботи, офіційно зареєстрованих безробітних – трохи менше 300 тисяч. Це немало – 9 відсотків. Звісно,

у порівнянні з Чехією (2,3 відсотка) це – велика цифра, але у країнах ЄС Іспанії й Греції, наприклад, 15 і 20 відсотків. Загалом по ЄС – 7-відсоткове безробіття, тож цифра з українською не надто різниться, і «величезною» цю цифру аж ніяк не можна назвати. Вона була такою понад 20 років тому, коли 40, а у деяких регіонах і 60 відсотків населення не мали постійної роботи, перебивалися випадковими заробітками, «човникарством» та тіншовими доходами. Зараз же чимало працедавців в Україні відчувають дефіцит робочих рук. У найдешевшому регіоні країни – Тернопільщині і тій же Волині, наприклад, не можуть знайти працівників на підприємства із зарплатою 7 тисяч гривень, тому на сайтах вакансій пропонують 10-15 тисяч гривень. «Терміново шукаємо штукатурів, офіційне працевлаштування, страхівки, обіди, житло, спецодяг», – сотні оголошень у будівельній галузі можна знайти на сайтах із працевлаштування в Києві, причому зарплата пропонується у 20-25 тисяч гривень, бо місто останнім часом масово розбудовується. За чотири останні роки в Україні відкрилося 207 нових заводів, у тому числі «KVS» на Хмельниччині, «UHLK» на Житомирщині, «УкрТехноФос» на Рівненщині чи насіннєвий завод «П'ятидні» на Волині.

Суперечливе, спекулятивне твердження №6: про бюрократію й корупцію

«Бігаєте кілька днів адміністраціями і з'ясуєте, що результат – нульовий, що не тільки за печатку, а й за найменшу адміністративну процедуру, навіть за відповідь на вашу заяву очікується хабар».

Пані Мартінкова каже вище, що «не дай Боже все вирішувати через центр», та вже через кілька рядків сама собі суперечить і заявляє, що їй не подобаються підходи вже й на місцевому рівні. Якщо йдеться про міждержавну співпрацю, то, може, дійсно краще довірити цю справу офіційно визначеним органам – міністерствам закордонних справ, працювати через дипломатів, які вміють писати ноти і вести діалог, «через Прагу», «через Київ» тощо, а не у якості активіста однієї із сотень громадських організацій приїжджати на власний страх і ризик в українські райцентри й «домовлятися» із чиновниками? Кілька разів в інтерв'ю вона звинувачує неназваних українських чиновників у прийманні хабарів. Цікаво, скільки разів вона звернулася у зв'язку з цим до поліції? До антикорупційної прокуратури? До СБУ? До антикорупційного бюро?

До Агентства з питань запобігання корупції? Ну або хоча б до колег по громадському сектору, наприклад, «Центру протидії корупції»? Без сумніву, в Україні є корупція і слабка прозорість діяльності влади. Це те, що залишає у спадок «совок» і «русскій мір», те, від чого країна намагається відійти за допомогою євроінтеграції. Та впроваджуються й антикорупційні заходи, наприклад, процедура автоматичного відшкодування податку на додану вартість, розширення сфер роботи системи ProZorro чи робота інституту бізнес-омбудсмена. Але якщо немає конкретної заяви про злочин на конкретного чиновника-корупціонера, покарати його за ці ганебні вчинки вкрай важко.

Брехня №7: про вшанування вояків й назви вулиць.

«Кілька років тому не було проблем розмістити пам'ятну дошку чеському військовому ветеранові. Тепер нам сказали, що це вже проблема... Радикальна зміна назв вулиць та населених пунктів, щоб звучали українською».

Невідомо, про якого саме ветерана і де йдеться, але в Україні вшановується чимало чеських вояків та відомих осіб. Наприклад, у вересні 2014 року, в самому центрі Києва, на стіні історичної пам'ятки – Софійського собору, відкрили таблицю на честь чеської дружини, яка прийняла тут присягу у 1914 році. Це єдина така таблиця у цьому святому для українців місці, хоча тут відбулися десятки різних історичних подій. Дружина, а згодом і чеські легіони, служили, як відомо, у складі російського імператорського війська. А російське, вже путінське, військо на час відкриття таблиці вже захопило Крим і безцеремонно бомбардувало з «градів» захисників України й населені пункти на Донбасі. Та толерантні українці не мали нічого проти вшанування чеських патріотів у Києві. Через певний час у Києві з'явилася й таблиця та вулиця на честь Вацлава Гавела. Вулиця письменника Ярослава Гашека є у Києві та у Львові, а у Мукачеві така з'явилася нещодавно. У Хусті у березні минулого року відкрили меморіальну дошку президентові Масарику, таку ж планують і у Мукачеві. Цього року відкрили меморіальну дошку і на будівлі колишньої чеської школи у Луцьку. Щороку 14 жовтня у селі Світланок на Чернігівщині вшановується півсотні воїнів армії Лудвіка Свободи, які полягли тут під час Другої Світової війни, діє й музей українсько-чесько-словацької дружби. Відоме вшанування полеглих відбувається кожні 5 років у березні і на Харківщині, де біля села

Київ та великі міста України зараз сильно розбудовуються і потребують робочих рук. «Величезне безробіття» в Україні – це міф.

Соколове чехословацька бригада вступила у бій із гітлерівськими окупантами. Вшановуються й відновлюються могили чехословацьких воїнів у Білій Церкві чи на Лук'янівському військовому кладовищі. В Києві збереглася навіть вулиця Юліуса Фучіка, чеського прорадянського журналіста, якого замучили гестапівці, який став ідолом комуністичної ідеології і культ якого у Чехії давно розвінчаний. Список чеських історичних постатей, яких поважають в Україні, можна продовжувати й продовжувати. Тут годі уявити, щоб виникла така ситуація, як на Олшанському кладовищі у Празі, коли рештки українця Олександра Олеся та його дружини витягли з могили, а держава не змогла захистити вічний спокій цих визначних осіб. Або як у російській Самарі, де пам'ятник чеським легіонерам не можуть встановити вже кілька років, бо їх там і надалі перекинуто називають «білочехами», а на існуючі пам'ятники

Відкриття меморіальної таблиці на будівлі колишньої чеської школи в Луцьку, 2 березня 2019 року. Одна з ілюстрацій того, що в Україні вшановуються досягнення національних меншин і визначних постатей інших народів.

пишуть образливі написи⁷.

Звісно, є у спільній історії й суперечливі постаті. Думаю, що встановити меморіальну дошку в Хусті генералові Льву Прхалі, який дав наказ роззброювати січовиків напередодні угорської навали, було б справді проблематично. Непорозуміння українців з чехами виникло хіба що навколо меморіальної дошки у Зборові на Тернопільщині, де Київ наполягає на заміні слова «слов'янській» на «українській».

А щодо нових назв вулиць, щоб звучали українською... А як інакше мають звучати вулиці в Україні? І далі по-більшовицьки? Вулиці, проспекти й площі Леніна справді замінили або історичними назвами, або новими, наприклад Соборна площа у Черкасах. Багато прикладів надання назв вулицям на честь постатей міжнародного масштабу – Єжи Гедройця в Києві, Леха Качинського в Житомирі, Т. Г. Масарика в Ужгороді та Львові, Бориса Немцова в Луцьку... Чимало вулиць отримали цілком милозвучні природні назви – Абрикосова, Виноградна, Ягідна тощо. Та українофоби найбільш кричать про вулиці Бандери й Шухевича, складаючи враження, наче в Україні інших назв і не дають.

Спекулятивне твердження №8: про пам'ятники та вулиці
«У містах ростуть Бандерові пам'ятники... За другої світової війни, коли виростав український націоналізм, пов'язаний із особистістю його ідейного вождя Степана Бандери, так то було щось страшне. І сьогодні це дуже небезпечно, як ці події починають переписуватися».

Всього в Україні встановлено біля 40 пам'ятників та погрудь Степану Бандері переважно у трьох галицьких

областях, поодинокі на Волині та Поділлі. Названо біля 75 вулиць й провулків, і два проспекти. Багато це чи мало? Для порівняння візьмемо найбільш яскраві приклади. Наприклад, у 2013 році в Україні налічувалося біля 2,2 тисяч пам'ятників більшовицькому вождю Леніну. Навіть найбільшому українському поетові Тарасові Шевченку пам'ятників в Україні – удвічі менше. Зараз, після декомунізації, «Ленінів» налічується 328 штук, з них 294 штуки – на окупованих Росією територіях Донбасу та Криму. 5-6 років тому в Україні налічувалося біля 500 вулиць Леніна тільки у містах, по селах – тисячі. Вулиць імені різних російських більшовицьких діячів було у 20 разів більше, ніж вулиць з українськими назвами. Тобто тисячі вшанувань засновника радянської держави, яка вбивала людей мільйонами в голодоморах та репресіях, пані Мартінкової не заважали. Заважають кілька десятків скульптур Бандери – в'язня німецького концтабору Заксенхаузен, який потрапив туди за спробу відновити українську державу. І з іншого боку – в Україні і надалі вшановуються російські визначні діячі, такі як Олександр Пушкін, Михайло Лермонтов, Лев Толстой, Ілля Рєпін та інші. Вулиці, пам'ятники, бюсти чи меморіальні таблиці, присвячені їм, знайдете чи не у кожному місті України, і вони здебільшого не перейменовувалися і не демонтувалися. Суперечливі пам'ятники та таблиці чимало й у інших країнах. Є особи, які для одних народів – герої, у інших викликають прокляття. Наприклад, не думаю, що німецьким туристам, перебуваючи у Чехії, приємно ходити вулицями й площами президента Едварда Бенеша, який після війни наказав жорстоко депортувати мільйони їхніх співвітчизників із Судет. Те саме стосується й Юзефа Пілсудського, шанованого в Польщі повсюди. Незважаючи на співпрацю з Петлюрою, навряд чи українці покладуть йому квіти, бо знають про жорстоку «пацифікацію» ним українського населення Галичини на початку 1930-х років. Остаточо не визначилися у ставленні до лідера «Словацької держави» 1939-1945 Йозефа Тисо й словаки – одні кажуть, що він винуватий у депортації євреїв і взагалі «був фашистом», інші – що він врятував бодай частину Словаччини від розділення між Угорщиною, Німеччиною й Польщею і став «мучеником за віру». Така сама справа й з регентом Угорщини Міклошем Горті, який тісно співпрацював з Гітлером, віддав наказ про напад на Чехословаччину, але якого військовим

злочинцем визнано не було, і він спокійно дожив віку у Португалії, і його з почестями було перепоховано в Угорщині.

Переписуваннями української історії займалися комуністи, які протягом 60 років щодня малювали жахіття у підручниках, пресі, через агітаторів про злющих «українських буржуазних націоналістів». Нині ж відкриті архіви дозволяють проводити наукові дослідження й відкривати правду. Пані Мартінкова багато розповідає про співпрацю українських націоналістів та німців. Така співпраця дійсно була до 1941-1942 років. З німцями співпрацювали і «совєти», які розділили з ними Польщу у вересні 1939 року, і навіть сама Польща, яка напала разом з ними на ЧСР на півроку раніше. Служили поляки і у німецьких допоміжних підрозділах – шуцманшафті. Але ніде не сказано, наприклад, про розстріл 621 українців, серед яких відома поетеса Олена Теліга, у київському Бабиному Яру навесні 1942 року, про масові арешти бандерівців гестапівцями у жовтні-листопаді 1942 року і страту 210 з них. Про відправку у липні 1942 року німецькою поліцією з безпеки у концентраційний табір Аушвіц 23 бандерівців, двоє з яких були рідними братами Степана Бандери, які там і загинули. Про арешт у грудні 1942 року 18 активістів львівської референтури ОУН(б), яких мордувало гестапо. Таких випадків було дуже багато, і насправді між майбутньою УПА й гітлерівцями вже із 1942 року тривав серйозний конфлікт. Ніколи, скажімо, Український Інститут Національної Пам'яті не стверджував, що трагедії на Волині у 1943 році не було або що до неї українські повстанці непричетні. Київ визнає етнічні чистки між поляками й українцями взаємною трагедією, і немалу роль їхньому провокуванню зіграли окупанти – як німецькі, так і радянські. Президенти України і Польщі, справжні історики і громадські діячі роками намагаються досягти порозуміння і примирення за тезою «просимо пробачення і пробачаємо», але завжди знаходяться провокатори, нерідко проросійських поглядів, які не дають загоїтися ранам і щороку все бруталніше описують «злочини бандерівців», виправдовують діяння Армії Крайової і збільшують кількість «невинних польських жертв українських садистів» на сотні тисяч.

Брехня №9: про російську мову
«Заборона у громадських місцях розмовляти російською... Викреслювання слів тільки тому, що звучать занадто по-російськи... Ніхто в західній та центральній

⁷ Gazdík Jan. Nenávidění i respektování. Hroby československých legionářů v Rusku budí silné vášně // Aktuálně, 2018. – 18. listopad. Přístup: <https://zpravy.aktualne.cz/zahrnanci/je-rusku-blizsi-carska-ci-bolsevicka-minulost-melo-by-si-vyby/>.

Україні не наважиться казати нічого іншого ніж те, що стверджують націоналісти».

Ніде, ніхто й ніколи заборони розмовляти російською не приймав. У школах масово викладається російська як «друга іноземна», великі міста в побуті залишаються російськомовними. Діють квоти про обов'язкову наявність на радіо принаймні третини україномовних пісень, і це дало поштовх відкриттю нових талантів. Українською показуються фільми у кінотеатрах, але на це ніхто вже не скаржиться, навіть російськомовні, бо, наприклад, у містах Дніпро, Харків, Запоріжжя та навіть Київ це – одна із небагатьох можливостей почути живу розмовну літературну українську мову. Новий закон про мови перебуває щойно на розгляді парламенту. Української мови на міських вулицях лунає більше, це дійсно так, але до рівня вжитку тієї ж чеської мови у Празі дуже і дуже далеко. Від половини (на телебаченні) до 90 відсотків (у пресі й інтернеті) масової інформації надається українцям російською мовою. Російська впевнено себе почуває у дитсадках, школах, бізнесі, спорті, поліції й навіть армії. У Києві і навіть «націоналістичному», але насправді зараз більше туристичному Львові – російська нерідко лунає не лише від приїжджих, а й від барменів, продавців і консультантів у торгових центрах, лікарів та аптекарів, кондукторів та водіїв громадського транспорту, охоронців фірм та квартир, екскурсоводів і так далі. Інколи вони намагаються розмовляти із клієнтами українською, але зазвичай виходить така суміш, яку називають «суржиком» (наприклад, «приємного», тобто «приємного апетиту», що є калькою з російської, бо українською буде «смачного»). Незалежній Україні майже 30 років, однак внаслідок неохайного ставлення держави до рідної мови велика частина молоді її або не знає, або знає погано, або, знаючи, не користується нею, вважаючи російську «крутішою». Якби така ситуація тривала б і надалі, українську мову спіткала б доля білоруської або ірландської, яких з побуту витіснили сильніші сусідні – російська та англійська мови. Подібним чином оберігаються французька та словенська мови у своїх країнах. Та й чеська трохи більше за сто років тому могла б зникнути з повсякденного життя, Прага розмовляла б німецькою, якби не виникла Чехословаччина і не почала всюди офіційно впроваджуватися чеська мова. І чеська мова оберігається від іноземних впливів, зі «словника викреслюються»

запозичення на зразок «комп'ютер» і «театр», і застосовуються богеміزمми – «почітач» чи «дівадло».

В Україні не вітаються виступи російською хіба що у парламенті – спікер Андрій Парубій навіть вимикає мікрофони, вимагаючи говорити державною. І це не дивно, адже у чеському парламенті також виступи ведуться чеською. В нелегітимному російському парламенті і державних установах федерації використовується тільки російська мова. Мови національних меншин, хоч і вважаються офіційними у деяких автономіях, практично не використовуються, хіба що у народних піснях. Русифікація не принесла народам більше знань, а лише позбавила їх розвитку автентичної культури.

Брехня №10: про «добрих українців» «Але цим не хочу сказати, що в Україні все погано. Знаю багато українців там і у Чехії, які прекрасно працюють... Я цю країну і її людей люблю. Українці сприймаються у нас і на заході від нас як добрі і працелюбні люди».

Окрім цієї фрази, у розмові не прозвучало більше абсолютно жодної позитивної фрази про українців. Пані Мартінкова знову сама собі суперечить і всюди в інтерв'ю каже, що в Україні все погано, «страшно», «все гірше й гірше», «безнадія» та використовує інші епітети. Висловлювання про «любов до цієї країни» – ніщо інше, як ехидство, яке нагадує любов «попутінськи», а це означає «я люблю «добрих» українців, коли вони помалоросійськи прислужують чи виконують накази». Або любов «патриціїв» до своїх «плебеїв», тобто коли «працелюбні» «укачки» лише мовчки і задешево гарують на важких будівництвах, минають посуд, слухняно прибирають приміщення

Пряме спростування маячні Мартінкової про російську мову: відкриття скверу імені росіянина Бориса Немцова в Києві, 15 березня 2019 року. На таблиці розміщено напис українською, російською та англійською мовами. На фото мер Києва Віталій Кличко та донька правозахисника Жанна Немцова.

чи виконують іншу брудну роботу. А ще «добрі українці» мають завжди слухати чужі повчання, визнавати себе у всьому винуватими і перед усіма вибачатися. А ще можна насміятися з їхніх банальних пісеньок «а-ля Верка Сердючка»... Українці, очевидно, у розумінні таких пані Мартінкових, не мають права ні на власну історію, ні права обирати собі власних героїв, взагалі, мабуть, права «писати й малювати», як зазначав російський цар Микола I у сумнозвісному наказі заслати Тараса Шевченка у солдати. Тисячі чехів приїждять в Україну щороку – туристи, бізнесмени, студенти, викладачі, науковці, волонтери... Звісно, враження складаються у них різні, але переважно позитивні, багато хто повертається, дехто навіть пробує оселитися в Україні. Але якщо якогось гостя країна дратує, він бачить її тільки у чорних тонах – то для чого туди їздити? Для чого мучити, нервувати себе й інших? Щоб потім проклинати її по дружній «жовтій» пресі? Можна залишити справу, наприклад, опікування над могилами комусь іншому, який спокійніше, дипломатичніше реагуватиме на різні суперечливі чи кризові моменти. А пані Мартінкова могла б тим часом спокійно, вдома чи у бібліотеці, різносторонньо повчити всі обставини як сучасних, так і 80-літньої давності подій, а не лише крізь призму своїх власних, вузькоспеціалізованих поглядів. Саме такий підхід називається історизмом або історизмом.

Хто такий Володимир Зеленський?

Біографія переможця першого туру президентських виборів

Шоумен, керівник «Студії Квартал-95» та лідер партії «Слуга народу» народився 25 січня 1978 року у Кривому Розі, вчився там у економічному інституті, здобув юридичну освіту, але за фахом ніколи не працював, якщо не враховувати двох місяців практики. У студентські роки Зеленський захопився «клубом веселих та кмітливих», пострадянським гумористичним шоу, більш відомим у російській аббревіатурі «КВН». Створив театр мініатюр «Беспризорник». Спочатку грав у криворізьких командах, а згодом з'явився «95 квартал», де Зеленський став у команді капітаном, актором та автором більшості номерів. «Квартал» виступав у московській «Вищій лізі КВН», тож учасники команди чотири роки гастролювали країнами пострадянського простору, часто їх показували на провідних російських телеканалах. Окрім жартів, Зеленський писав сценарії для корпоративних свят, телепередач, концертів.

У 2003 році між «95 кварталом» та компанією «Амік», яка керувала КВНом, спалахнув конфлікт. Зеленському запропонували залишитись у КВН на посаді автора та редактора, але без команди. Зеленський відмовився і покинув КВН разом з командою. Після цього «95 квартал» почав готувати серію концертів з найкращих номерів команди для телеканалу «1+1». Водночас Зеленський вів кулінарне шоу «Містер Кук». А в 2005 році на телеканалі «Інтер» стартувало телешоу «Вечірній квартал». Зеленський був його ідеологом, автором, режисером і провідним актором. Команда переросла у студію, власниками якої став сам Зеленський, Борис Шефір і Сергій Шефір. Студія почала випускати ще низку проектів: «Бійцівський клуб», «Україно, вставай», її автори писали сценарії для телепередач «Пісня року», «Полундра», мюзиклів «За двома зайцями», «Три мушкетери», «Дуже новорічне кіно, або ніч у музеї», фільмів,

корпоративів. Зеленський є актором та автором «Вечірнього кварталу», був ведучим «Бійцівського клубу», «Містера Кука», «Пісні року», «Службового романсу», учасником «Форту Буайяр», «Танців з зірками», ведучим «Crimea Music Fest», «Хочу у «Віагру», є суддею та коміком у «Розсміши коміка», ведучим програми «Київ Вечірній», суддею шоу «Вишка», є ведучим «Ліги сміху». Він є сценаристом, продюсером та актором низки фільмів та кіномюзиклів. Найвідоміші з них – «Свати», «Слуга народу», де він зіграв головну роль простого вчителя історії Голобородька, який став президентом України, «Кохання у великому місті», «Службовий роман. Наш час», «8 перших побачень», «8 кращих побачень», «Я, ти, він, вона».

У 2010 році майже всі акції студії викупила офшорна компанія Art Fox Studios. У Зеленського лишилась символічна одна сота відсотка. Та у 2018 році у реєстрі Міністерства юстиції власниками «Кварталу» знову стали Зеленський та брати Шефіри, які заснували студію, а також довірена особа бізнесмена Ігоря Коломойського Тімур Міндіч. У Зеленського через посередників є три російські компанії, які займаються виробництвом фільмів і телевізійних програм у Росії.

Після виходу гумористичного серіалу «Слуга народу» наприкінці 2016 року почалися розмови про те, що Зеленський може бути кандидатом на посаду президента України. У 2017 році юристи зареєстрували політичну партію під однойменною назвою, а у новорічну ніч на 1 січня 2019 року рівно опівночі на каналі «1+1» показали заяву Зеленського про те, що він вирішив балотуватись у президенти. Це відбулося в той час, коли решта телеканалів транслювали новорічне привітання Президента України Петра Порошенка. 21 січня 2019 року партія висунула Зеленського кандидатом у президенти.

У декларації про свої доходи за 2017 рік Зеленський вказав, що володіє будинком площею 353 квадратних метри та земельною ділянкою на 1200 квадратних метрів у селі Іванковичі на Київщині. Він має три квартири у Києві площею 254, 198 та 131 квадратний метр. Зеленський разом з дружиною є власниками квартири у Великобританії площею 91 квадратний метр. А ще кандидат у президенти володіє двома паркувальними місцями. Дружина Зеленського Олена є власницею квартири на 129 квадратних метрів і паркувального місця в Ялті. Володіє дружина політика і квартирою на 284 квадратних метри в Києві, а також – двома нежитловими приміщеннями у столиці на 305 та 337 квадратних метрів. На третій осіб зареєстровані дві київські квартири Зеленського та його дружини площею у 269 квадратних метрів та паркувальні місця. Кандидат має Land Rover (2016 року випуску), а його дружина Олена –Mercedes-Benz S 500 4 Matic (2014 року випуску), також вони мають цінні годинники та ювелірні вироби. Родина володіє борговими цінними паперами, акціями компанії, які прописані на Кіпрі та Британських Віргінських Островах, корпоративні права є у різних компаніях творчого напрямку. Зеленський є власником юридично оформлених фірм із пропискою в Україні, Італії, Кіпрі, Белізі та Британських Віргінських островах. У політика є також патенти, знаки для товарів і послуг. У 2017 році Зеленський отримав зарплату у розмірі понад півтора мільйона

гривень, гонорари і роялті у незначних розмірах, страхові виплати у сумі понад 250 тисяч гривень. Дохід від підприємницької діяльності кандидата у президенти склав понад 4 мільйони гривень, дохід від надання майна в оренду – понад 1,2 мільйона гривень, відсотки – 609 тисяч гривень. На банківських рахунках Зеленський має 442 тисячі доларів, 115 євро та понад 1 мільйон гривень. У готівці політик зберігає 285 тисяч доларів, 50 тисяч євро і 220 тисяч гривень.

У політичній програмі кандидат Зеленський наголошує, що іде у президенти лише на один термін. Обіцяє подати перший законопроект «Про народо-владдя», який мав би формувати головні завдання для влади, зокрема через референдуми. Зеленський пропонує внести законопроекти про зняття недоторканності з президента, нардепів, суддів, про імпічмент президента та відкликання народного депутата. Кандидат пропонує проводити вибори до парламенту та місцевих рад за відкритими списками, а за «кнопкодавство» та прогули засідань – позбавляти мандатів. Військовим кандидат обіцяє зарплати на рівні НАТО, однак пропонує провести референдум щодо вступу України до НАТО. Зеленський обіцяє поставити перед гарантами Будапештського меморандуму і партнерами з ЄС питання підтримки України щодо завершення бойових дій на Донбасі, повернути тимчасово окуповані території і змусити Росію відшкодувати завдані збитки. Також кандидат у президенти пропонує запровадити суд присяжних для кримінальних злочинів.

Своїми першочерговими завданнями політик називає детінізацію економіки, свободу конкуренції, розвиток внутрішнього виробництва, довгострокове кредитування та гарантії іноземним інвесторам. Він пропонує впровадити «економічний паспорт українця», за яким можна буде накопичувати на своєму рахунку частину від продажу державою природних благ. Зеленський обіцяє відновлення програми молодіжного житлового кредитування та «гідне пенсійне забезпечення». При цьому прогнозованих сум виплат не вказано. Та у вирі передвиборних обіцянок він проговорився про «зарплату вчителям у 4 тисячі доларів», та згодом його команда визнала, що помилилася у цих, за їхніми словами, «прорахунках». Політик пропонує автоматизувати усі публічні процеси, а голосування на виборах та референдумах проводити через інтернет.

Канал 24

Коли «Квартал» дограється у владу

Монополісти телевізійного сміху вже давно живуть самотійним життям, ставши такою собі «державою в державі»

ТЕКСТ: Андрій КОКОТЮХА

Минулого року Володимир Зеленський, засновник, головний ідеолог та ось уже двадцять років як обличчя «Студії Квартал 95», опинився в переліку найвпливовіших українців. Гумор у тому, що в один список із ним потрапив письменник Сергій Жадан. Впливовість у нашій країні дорівнює пізнаваності, між тим Жадана не ідентифікують мільйони, на відміну від Зеленського. Письменник їздить у метро й муніципальному транспорті. Майстер же гумористичного слова отак запросто на людях не з'являється, а виходить кудись завжди в супроводі охорони. Іноді складається враження: головний «кварталівець» за статусом уже тягне на президента України.

І це вже не смішно. Бо подібні амбіції Володимиру Зеленському приписали після не такого вже давнього скандалу довкола серіалу «Свати». Через участь російського актора Федора Добронравова, який публічно підтримав анексію Криму, показ стрічки заборонили. «Свати» мали високий рейтинг, виробники заробляли на показах, продавали серіал на російській телевізійній ринку. Тепер теж можуть – але українське телебачення віднині не має права показувати цю невинну на перший погляд комедію. «Квартал» опинився в ситуації, коли виробляти й заробляти непогані гроші реально. Але неможливість показу готового продукту в Україні робить «кварталівців» подібними до сепаратистів, котрі женуть у Росію вагони вугілля з окупованих територій. Заборону серіалу в соцмережах назвали «прямою атакою на Зеленського». Президент Зеленський раптом став для сотень тисяч українців такою ж реальністю, як для інших сотень тисяч – президент Вакарчук, який в останню мить відмовився від боротьби за посаду. Схоже, пан Зеленський сам у це повірив, бо потенційному главі держави можна все. Монополісти телевізійного сміху вже давно живуть самотійним життям, ставши такою собі «державою в державі». Перший дзвіночок дзвенів, коли Зеленський пожартував у латвійській Юрмалі про Україну як акторку порнофільму. З цього сміялися й плескали в долоні російські туристи. Карикатурне зображення україномовних, жартування над релігійними по-

чуттями («термос із автофекаліями»), насмішки з побитих євромаданівців, постійне вживання «пацанської» лексики («зуб даю», «афіг'єть» і так далі), залежність від олігарха Ігоря Коломойського – усім цим обурюються українські соцмережі. Проте глядачі «Кварталу» не сидять у соцмережах. Тих, хто вдячно дивиться вироблений командою пана Зеленського продукт, у рази більше, ніж тих, хто гнівно його таврує. Аудиторії не перетинаються. Так само, як не перетинаються глядачі «Гри престолів» і «Сватів». Останні в Україні значно більше. Це фанати хай умовної, але – стабільності. Адже немає нічого стабільнішого за новорічні випуски «Вечірнього кварталу». Це як регулярний Філіп Кіркоров на телеекрані. Вони приносили телеканалам стабільні рейтинги, бо серед нас є мільйони, котрим не хочеться змін. Ці люди звикли до єдиного з Росією інформаційно-культурного простору, і «Квартал» тут виявився дуже успішним, пропонуючи гумор на два ринки. Навіть якщо в Росії їм уже не раді, «кварталівці» підсвідомо тримають аудиторію сусідньої країни в головах.

Поки «квартал» програмує народ, вплив популярних артистів-гумористів на маси лише зростатиме. До Майдану і війни народ вдячно слухав Володимира Зеленського через доволі швидко сірість, у яку занурювала людей правляча Партія регіонів. Тепер слухають через тотальне розчарування, яке підсилюється безкінечною війною та поступовим, впевненим і для багатьох болісним прощанням із спадщиною СРСР.

Тому Володимир Зеленський не боїться жартувати про Україну-повію. Він лише говорить те, що від нього хоче почути його публіка. Те саме зі «Слугою народу»: у повнометражній версії популярного серіалу з його вуст звучить: «Людам жерти нема чого хоч у Дніпропетровську, хоч у Дніпрі!» – і обурені декомунізацією мільйони дружно аплодують. Зеленському згадані вище мільйони українців вірять більше, ніж президентів. Інакше не може бути в ситуації, коли нібито позитивний чоловік, добрий гуморист, промовляє з екрану так само часто, як топові політики.

ШОУ чи все таки ВИБОРИ?

ТЕКСТ: Роман ЯЛЧ

Результати голосування у першому турі в Україні

Для багатьох результати першого туру виборів стали несподіванкою. Кожен кандидат проштовхував свої результати соціологічних опитувань, намагаючись зорієнтувати виборця на свою користь. Традиційно їздили містами, чи то у якості рекламної кампанії, чи то у своїх справах, роздавали агітаційні листівки та ставили намети. Однак головне поле боротьби за виборця розгорнулось в соціальних мережах, які стали повноцінною платформою для агітації. Стихийна реклама на різноманітних ресурсах, публікації у твіттері та пости у фесбучі змістили телебачення на задній план. Оскільки кожен може висловити свою думку і одразу ж почути зворотній зв'язок, потреба у ефірах на телебаченні та мітингах відпадає. Кожен кандидат, розуміючи це, вливав кошти у інтернет простір. Відтак у останні тижні до виборів соціальні мережі були схожі на справжнє поле битви правих і лівих, ботів і політологів, диванних експертів та проплачених коментаторів. Стихийно розлітались фейкові новини, які розповсюджували, на диво, впливові інтернет-видання, що привело до інформаційного політичного перенасичення. Порівняно з минулими виборами явка була більшою – 63,52% всіх виборців

(приблизно 17 млн). Для порівняння – у 2014 році перемогу чинний президент отримав при явці 59,48%. Цікаво, що за усі сім разів, коли проводилися вибори президента і другий тур – явка була вищою, ніж у першому турі. І навіть у так званому «третьому турі», що відбувся у 2004 – на вибори прийшло більше виборців, ніж на перший тур. Найбільша явка виборців була під час перших виборів 1991 року – 84,16%. На цих же виборах найактивнішою була Львівська область (68,88%). На Закарпатті ж зафіксована найнижча явка – 46,99%.

Як зазначають українські та міжнародні спостерігачі, вибори пройшли демократично, та без серйозних порушень, що могли б вплинути на кінцевий результат. Серед таких – переважно агітація у день виборів, порушення таємниці голосування та псування виборчого бюлетеня. Зокрема, міжнародна місія ENEMO оцінює, що вибори проводилися прозоро та ефективно, відповідно до законів України та міжнародних стандартів. Цікаво, що кінцевий результат першого туру в Україні та дільницях за її межами кардинально різний – як у лідерів, так і в цілій п'ятірці кандидатів у президенти. Українці, що проживають за кордоном, мали змогу голосувати на 101 дільниці у 72 країнах світу. Загальна кількість українських виборців за кордоном становить понад 410 тисяч осіб. Проте проголосувало тільки 55 тисяч. Громадяни України, які перебувають у Росії, не могли взяти участь у волевиявленні через велику можливість фальсифікацій. Проголосувати можна було у найближчих до Росії посольствах України – у Казахстані, Грузії та Фінляндії.

Майже одразу після оголошення результатів Володимир Зеленський записав відеозвернення, у якому звернувся до чинного президента провести дебати на стадіоні та пройти перевірку на алкоголь та наркотики. Це викликало інформаційну бомбу – десятки

мільйонів переглядів та коментарі у соцмережах. Петро Порошенко не забарився з відповіддю і погодився на усі умови, оприлюднивши своє відео у мережі. Вочевидь, команда лідера перегонів не очікувала такої відповіді. Відтак з'явилося ще одне відео, у якому Зеленський закликає Юлію Тимошенко стати арбітром дебатів, мовляв тому, що вона не підтримала нікого з переможців і отримала третє місце. Однак лідерка «Батьківщини» відмовилася від цього.

На брифінгу, що відбувся 5 квітня на питанні журналістів, як він ставиться до того, що Тимошенко може бути ведучою на дебатах, Петро Порошенко відповів, що дебати – це не шоу, і подібне є зневагою. Тим більше такі виступи не підпадають під закон про дебати.

Тож, поки кандидати активно знімають відео і здають аналізи, вибори стають схожими на телевізійне шоу, у якому потрібно відсилати смс-повідомлення «за свого». Та на даному етапі це зовсім не припустимо. В Україні все ще йде неоголошена війна і потрібен лідер, що зможе представляти її на міжнародній арені, а не гратись у шоу.

Результати голосування у першому турі за кордоном

Між брехнею і невідомістю

Більшість українців не бачать своїм президентом ні Зеленського, ні Порошенка. Який вибір зробити?

ТЕКСТ: Мустафа НАЄМ

Це перші в нашій історії президентські вибори, на яких сумарна підтримка кандидатів, які вийшли до другого туру, становить менше половини виборців: за двох лідерів перегонів проголосувало трохи більше 46%. Іншими словами, напередодні другого туру більшість українців не бачать своїм президентом ані Володимира Зеленського, ані Петра Порошенка. Кандидати боротимуться саме за ці голоси, намагаючись нав'язати їм свої версії протистояння.

Команда «слуги народу» будує кампанію на боротьбі між старими і новими. Скажу чесно, мені симпатичні виборці Зеленського, що вимагають змін у політиці. Але є відчуття, що, одягнувшись нові й яскраві костюми, хлопці грають за старими правилами. Насамперед дивує щира впевненість оточення Зеленського в тому, що вони розумніші за свого кандидата, і в разі обрання зможуть нав'язати йому своє бачення і кадрову політику. Досвід показує, що під час призначення основних фігур поруч опиняються зовсім не ті, кого виставляли на вітрину і крутили в роликах під час виборчої кампанії. Першими в цій черзі стоять значно цинічніші та крутіші хлопці. Разом із булавою голова держави отримує повноваження призначати генерального прокурора, керівника СБУ, його заступників, міністрів оборони і закордонних справ, голів Нацбанку і 24 обласних адміністрацій — більше трьох сотень призначень. Саме ці люди будуватимуть нову реальність. І наполеглива вимога суспільства назвати їх зараз, а не тоді, коли в приймальні юрбитимуться князьки й олігархи, — не марна цікавість. Наприклад, важливо розуміти, якому генпрокуророві буде доручено нагляд за розслідуванням злочинів довкола Укроборонпрому, Центренерго та ПриватБанку. Хто і як розслідуватиме справи Майдану, які саботувалися під чуйним керівництвом всіх п'яти попередніх генпрокурорів. Чи зможе

новий глава СБУ вивернути навиворіт Віктора Медведчука, показати російській зв'язки українських політиків і ліквідувати «каральний» департамент К. Зрештою, які гарантії, що силовики Зеленського не зіллють кримінальні провадження проти команди Порошенка так само, як команда Порошенка продавала справи друзям Віктора Януковича? Якщо таких гарантій немає, де в цій боротьбі протистояння нових і старих?

Тим часом Порошенко намагається нав'язати нам зовсім іншу реальність. Глашатаї АП вже вибудовують лінії протистояння «Порошенка проти Коломойського» і «наші проти росіян». Ми цілком обґрунтовано можемо припускати, що Зеленський стане інструментом олігарха Ігоря Коломойського. Водночас нам точно відомо, що всі п'ять років свого президентства Порошенко послідовно відстоював інтереси іншого олігарха — Ріната Ахметова. Складно уявити, як чинний президент зможе переконати суспільство, що в разі переобрання це зміниться. І навряд чи спікери президента готові до відкритої дискусії, хто з олігархів кращий — Ахметов чи Коломойський, і що завдало країні більше шкоди — монополія ДТЕК або схеми ПриватБанку.

Друга теза, на якій Порошенко збирається будувати свою кампанію, — це патріотизм і протистояння Україна — Росія.

Мене турбують невиразні висловлювання Зеленського про Донбас і Крим. Обережність під час виборів прийнятна у всьому, крім війни. Побічно я можу судити про погляди «слуги народу» тільки за серіалами і виступами Кварталу 95, де все українське виставлене в образі провінційного рагулізму, над яким сміються правильні російськомовні герої. Це епос колонії, а не країни, яка переживає національно-визвольну війну. І герої цього епосу — типові представники старого покоління, які страждають

комплексом неповноцінності перед московською метрополією. Але якщо Зеленський тривожно мовчить, то Порошенко спростовує свою проукраїнську риторику своїми ж реальними діями. Тому що не можна тримати всіх за ідіотів, вести патріотичну кампанію і водночас публічно спиратися на мерів-сепаратистів, під керівництвом яких вбивають і калічать активістів. І зовсім глузливо звучить лермонтівське «прощай, немытая Россия», якщо під час кампанії твоїми головними рупорами були телеканали майже родича Володимира Путіна.

Але демократія влаштована так, що, не зважаючи на величезний відсоток виборців, які залишилися за бортом другого туру, і всупереч усім нашим сумнівам, один із цих кандидатів стане президентом.

Наш вибір могли б полегшити прямі дебати між кандидатами. Але слова одного вже мало чого варті, а другий дебатів, очевидно, уникає. І, судячи з усього, навіть після них нам доведеться обирати між тим, кого ми добре знаємо, але вже не віримо, і страхітливою невідомістю кандидата, про плани якого ми не знаємо взагалі.

Автор – журналіст, народний депутат України

Перший тур виборів у Празі

В неділю 31 березня в Україні відбувся перший тур чергових виборів Президента України. У Чехії для громадян України працювали дві закордонні виборчі дільниці – у Празі та Брно. В Празі впродовж всього дня черга бажаючих проголосувати налічувала понад 300 осіб, а це приблизно дві години очікування. Після пред'явлення закордонного паспорта кожен виборець міг отримати бюлетень і проголосувати за одного з 39 дійсних кандидатів у президенти.

Цікаво відзначити, що за кількістю виданих бюлетенів дільниця у Празі була другою у світі після Варшави (де було видано 4152 бюлетені). ДВК №900105 завершила підрахунок голосів у понеділок о сьомій годині ранку, про що свідчить запис у відповідному протоколі про підрахунок голосів виборців *[результати голосування див. на стор. 4 – ред.]*. Лише 16 бюлетенів (0,4%) було визнано недійсними, вони містили зайві записи, що завадило встановити однозначний результат волевиявлення. Підрахунок голосів

може здатися нудним заняттям, але підрахунок підписів у списку виборців того вартий. Кожен підпис є унікальним витвором мистецтва і свідчить про могутній творчий потенціал українців. Серед тисяч каліграфічних і зразкових записів найбільше запам'ятався один. Це був підпис у вигляді дзиґи (равлика, вовчка). Хочу подякувати всім громадянам за активну участь у першому турі виборів. Бюлетені були рекордно великими (довжина 80 см), і їх було важко підписати на маленькому столику в кабінках. Однак цей день був важливим державотворчим кроком. І хоча вибори президента відбуваються лише раз на 5 років, ми з вами розбудовуємо Україну і творимо історію щодня. Висловлюю вдячність всім офіційним спостерігачам, а також дякую Світлані Шаповал (голова комісії), Галині Подпрятівій (заступник голови) і Світлані Порше (секретар комісії) та всім членам виборчої комісії за дружню і результативну працю. А також, хочу відзначити працівників

Комісія виборчої дільниці в Празі готує запрошення на перший тур виборів народів.

Консульства України в Празі та Посольства України в ЧР за допомогою в організації виборчого процесу. Разом ми справжня команда! Згідно з інформацією ЦВК до наступного туру виборів Президента України вийшли два кандидати, Володимир Зеленський та Петро Порошенко. Отож, щиро запрошуємо всіх українців прийти і проголосувати у другому турі 21 квітня 2019 року.

**Олександр Кучерак,
член виборчої комісії**

Не пропустили лідера румунських угорців

МЗС Угорщини викликало посла України в Будапешті Любов Непоп через заборону в'їзду лідеру Демократичного союзу угорців Румунії (RMDSZ) Гунору Келемену. Прес-секретар МЗС Угорщини Томаш Менцер назвав крок української влади неприйнятним і антиугорським. Та українська сторона не розглядає цю справу як таку, що стосується українсько-угорських відносин, бо Келемен – громадянин Румунії, зазначили в посольстві України в Будапешті. Однак у самій Румунії відреагували спокійно. МЗС Румунії попросило в українській стороні пояснень з приводу інциденту, і наголосили, що право впускати чи не пускати іноземних громадян до країни є виключною компетенцією української влади, дипломатичні представництва, акредитовані в Україні, не грають жодної ролі у цій процедурі. «Такі рішення можуть бути оскаржені в українському суді виключно зацікавленою стороною», – заявили в МЗС Румунії. Посол України в Румунії Олександр Баньков повідомив, що Келемену заборонили в'їзд у листопаді 2017 року, і після того лідер угорців Румунії вже намагався в'їхати в Україну за угорським паспортом, але не зміг. Румунського політика не пустили до України через доручення правоохоронців. Баньков висловив здивування, чому

Письменник Гунор Келемен був кандидатом на посаду президента Румунії 2009 року.

румунський політик поїхав ще раз, знаючи, що є персоною нон-грата. Угорська громада Закарпаття здивована таким рішенням і зауважує, що Келемен ніколи не вчиняв антиукраїнських дій і не був на окупованих територіях. Гунор Келемен на своїй сторінці в Facebook зауважив, що не намагався в'їхати в Україну з угорським паспортом і останні 20 років країну не відвідував. 6 квітня він намагався перетнути кордон України з румунським дипломатичним паспортом, однак отримав заборону в'їзду. За його словами, він прямував до Ужгорода на святкування 30-річчя міс-

цевої угорської організації «Товариство угорської культури Закарпаття» (КМКС/КМКСЗ), та кордон у Чопі перетнути не зміг і отримав заборону на в'їзд до України до 13 жовтня 2020 року. Будапешт блокує євроатлантичні прагнення України через невдоволення освітнім законом, який посилює становище української мови у школах для національних меншин. Угорщина вважає такі дії кроком до асиміляції угорської громади. Країни вже взаємно висилали дипломатів через видачу угорських паспортів у консульстві у місті Берегово.

Кравцов: Мукачево стане залізничним хабом

Тестовий потяг зі словацького міста Кошице 2 квітня прибув до станції Мукачево. Запустити регулярне пасажирське сполучення між цими містами «Укрзалізниця», за словами її очільника Євгена Кравцова, планує у червні. Із західної платформи мукачівського вокзалу до Словаччини можна буде доїхати «моторачкем», тобто рейковим автобусом за чотири години. Пробний потяг складався з двох вагонів виробництва «Шкода Вагонка (Студенка)», розрахованих на 78 пасажирів. Поїзд курсуватиме за таким маршрутом: Кошице-Чієрна-над-Тісоу-Чоп-Мукачево без інших зупинок. Буде дозволено і внутрішньословацьке сполучення.

Час руху визначають так, щоб пасажирів могли запланувати маршрути з пересадками: зі станції Кошице — на потяги до Братислави, Відня і Праги; а зі станції Мукачево — на поїзди до Ужгорода, Києва, Львова, Запоріжжя, Одеси, Харкова,

Лисичанська та інших міст України. Потяг курсуватиме двічі на добу. Перший рейс – 9 червня. Ціна проїзного квитка – 7,5 євро, а це приблизно 240 гривень. Митний і паспортний контроль відбуватиметься у вагонах.

Речник «Залізничної компанії Словаччини» Томаш Ковач розповів, що «потяги курсуватимуть колією нормальної ширини 1435 міліметрів, будуть залучені машини 813+913 без потреби зміни колісних пар. Розклад ще доопрацьовується, та попередньо він такий: о 9:10 та 12:01 з Кошиць, прибуття до Мукачево о 13:00 та 15:42. Назад – о 13:54 та 17:20, прибуття до Кошиць о 18:13 та 21:33. До Мукачево планує виїхати поїздом і компанія «Регіоджет» – щоб запустити пряме сполучення з Прагою. Це вже друга пропозиція заїзду чеської залізничної компанії на українські колії. «Лео Експрес» висловив бажання їздити до польсько-українського кордону в Ме-

Тестовий поїзд із Кошиць на західній платформі вокзалу станції Мукачево, 2 квітня 2019.

диці та Мостисці. Як заявив Олександр Красноштан із департаменту пасажирського сполучення «Укрзалізниця», компанія готова дозволити іноземним приватним потягам курсувати територією України. Наразі обидві чеські компанії їздять в Україну за допомогою автобусів, які «прив'язані» пересадкою на поїзди у Кошицях, Кракові чи Богуміні.

ЦТТ

«Казус» Зеленського: кіт в мішку чи нове обличчя?

Лідерство Зеленського пов'язано з тим, що виборець «сам собі уявляє, що робитиме кандидат», бо той відмовчується, говорить соціолог Ірина Бекешкіна. Кандидат в президенти Володимир Зеленський може уникати дебатів з чинним главою держави Петром Порошенком, щоб не втратити частину виборців, які проголосували за нього в першому турі виборів. Так вважає директор соціологічної компанії Фонд «Демократичні ініціативи» Ірина Бекешкіна. «Дебати не дуже вигідні Зеленському. Виборці Порошенка знають, що він пропонує, виборці Зеленського – ні», – сказала вона. Скажімо, більшість виборців Зеленського

підтримує євроінтеграцію, а з приводу курсу в НАТО його виборці із західних і центральних регіонів дотримуються однієї думки, тоді як з південних і східних – іншої. «Можливо, якщо буде визначеність в заявах Зеленського з тих питань, які розділяють Україну, тоді від нього може відійти частина електорату. Тому, я вважаю, що він уникатиме чітких дебатів», – пояснила соціолог. Президент викликав свого конкурента Зеленського на дебати. Той через кілька днів тиші випустив ролик, в якому покликав главу держави на головний стадіон України, поставив кілька дивних умов, наприклад здачу аналізів на наркотики і алкоголь, і «дав 24 години

на відповідь». Порошенко, заявивши, що дебати – це не шоу, несподівано погодився, і 5 квітня здав аналізи у медпункті на «Олімпійському». Через 5 днів на заклик боксера Володимира Кличка він знову здав аналізи антидемпінговим експертам VADA. Зеленський же пішов у приватну клініку, власником якого виявився його бізнес-партнер, а лаборантом – один із акторів в його серіалі. З оприлюдненими результатами його аналізів також коїлися незрозумілі речі, які сам кандидат-гуморист назвав «казусом», а повторно незалежним експертам VADA аналізи здавати він відмовився.

ліга

Кошице на кілька днів стане українським

Дні України у словацькому Кошице цього року пройдуть у п'яте і відбудуться 25-30 квітня. Про це повідомляє прес-служба Посольства України у Словаччині. «8 лютого Посол України в СР Юрій Мушка провів зустріч з Едуардом Бурашем, організатором Днів України в Кошице. Бураш поінформував Посла про програму проведення ювілейного заходу, який цього року відзначатиме своє 5-річчя», – йдеться у повідомленні.

Окрему увагу сторони приділили Словацько-українському форуму. Панельні дискусії заходу будуть, зокрема,

присвячені економічній безпеці та актуальній ситуації в Україні, а також заходам безпеки на зовнішньому кордоні Шенгену. Дні України у Кошице відбуваються щороку у квітні. У рамках заходу відбувається низка культурних та мистецьких заходів, форуми тощо. Цього року планується цікава виставка «Зворотня сторона фотографії» Вадима Зіброва з міста Кривий Ріг, та «Українська вишиванка в Кошицях», а також інформаційний день для майбутніх українських студентів кошицьких вузів, виховні концерти, мастер-класи, воркшопи і сло-

вацько-український форум «SUF 2019». Детальніше можна ознайомитися на сайті www.dniukrajiny.sk.

Вл. інф.

Шанс для України:

Чи створять гроші заробітчан можливість для економічного прориву?

ТЕКСТ: Тарас ПАНЬО

Колосальний потік переказів від українців з-за кордону за темпами зростання значно випереджає ВВП України. За належної державної політики ці гроші можуть істотно стимулювати економіку. А за не-належної — розкручувати ціновий маховик.

Звіти Всесвітнього банку, пов'язані з міграцією та економічним розвитком, — достатньо цікаве читання. Хай, на перший погляд, і трохи сухувате. Наприклад, у свіжому випуску економісти Банку звернули увагу на той факт, що обсяг грошових переказів в світі, який і без того поступово зростає впродовж десятиліть, минулого року був рекордно високим.

Зокрема, рекорд поставили грошові перекази в країни з низьким і середнім рівнем доходів — вони досягли \$529 млрд в 2018 році. Порівняно з попереднім, 2017 роком, зростання складало 9,6%. Глобальні грошові перекази, включаючи потоки в країни з високим доходом, досягли \$689 млрд. У 2017 році ця сума становила \$633 млрд. Звичайно, головними одержувачами цих коштів стали Індія, Китай, Мексика та Філіппіни. Але й Україна в рейтингу відзначилася: наша країна отримала минулого року більше 14 мільярдів доларів «заробітчанських грошей», показавши майже 20-відсотковий ріст.

Чи прибуток заробітчан і справді так зріс, чи то просто система відстеження переказів за рік дещо покращилася, але факт залишається фактом. Обсяги коштів, отриманих від трудової міграції, помітно перевищують 10% ВВП країни і демонструють незвичайну швидкість зросту. Тут можна подумати про «важку долю заробітчан», що змушені кидати родини і заробляти на хліб в чужих країнах. Вона, та доля, в багатьох випадках і справді нелегка і непроста. Бо за високий заробіток доводиться платити високу соціальну ціну.

Можна також подумати про те, що світ потроху перетворюється на єдиний економічний механізм, у якому

національні кордони значать дедалі менше. І робоча сила більш чи менш вільно перетікає між країнами в дедалі більших масштабах, адже темпи зростання обсягів грошових переказів заробітчан перевищують і темпи росту світового ВВП. А можна подумати і про речі більш приземлені. Зокрема про те, що «заробітчанські» гроші можуть бути як благом, так і чималою проблемою для української економіки. І про проблему — це всерйоз.

Кожен, хто бував у невеликих галицьких містечках, де помітна частина населення давно і безнадійно перебазувалась для заробляння грошей за кордон, міг звернути увагу на деякі дивні особливості. Наприклад, на те, що помітна частина товарів та послуг коштує там, як мінімум, не менше, ніж у Києві. Будівельні роботи, ремонтні послуги, стоматологія — все те, на що активно витрачають гроші заробітчани під час коротких рейдів на батьківщину, неминуче дорожчає. Поки є забезпечений грошима попит, пропозиція зростатиме в ціні. При тому не тільки для «заробітчан» і їхніх родичів, але й для аборигенів. Що неминуче штовхатиме все нових і нових людей на пошуки більших прибутків. І 20-відсоткове зростання кількості грошей, які надсилають заробітчани, в подібних

регіонах може обернутися таким самим подорожчанням товарів та послуг. Чи можна уникнути подібної ситуації? Вочевидь, що так. Тільки для того потік заробітчанських коштів слід спрямувати в економіку. В розвиток малого бізнесу, в мікроінвестиції, в банківські депозити, в ррешті-решт. Тільки для цього потрібна, з одного боку, колосальна просвітницька робота серед заробітчан, а з іншого — створення сприятливого бізнес-клімату. Відновлення інфраструктури й доріг, спрощення бухгалтерського обліку, й десятки інших простих, але вкрай потрібних речей. Включно з бізнес-школами для заробітчан, більшість яких за кордоном працює теж далеко не керівниками компаній.

В іншому випадку причинно-наслідковий зв'язок «більше заробітчанських грошей — вищі ціни — більше вимушених заробітчан» продовжить свою дію. А важко зароблені мільярди і далі будуть вкладатись в будинки, у яких ніхто не живе, ремонтні в квартирах, куди навряд чи хтось повернеться, і в куплені для дітей дипломи сумнівних навчальних закладів, після яких дорога в молодшого покоління буде одна. На заробіткі.

Автор є міжнародним оглядачем видання dero.ua

Пороги — культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 2/2019, рік XXVI-XXVII. Підписано до друку 11 квітня 2019 року. Ел. пошта: porohy@seznam.cz. Інтернет-адреса: www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. Номер готували: Богдан Райчинець, Олег Будзей, Роман Ялч, Олександр Кучерак, Тарас Паньо, Олекса Лівінський. Використовуються повідомлення інформантів та ілюстрації з відкритих джерел. Художнє оформлення та верстка: Тереза Меленова. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і виправляти мову, не поділяючи поглядів автора. Рукописи не повертаються. Часопис друкується із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: спільнота «Українська ініціатива в ЧР», ДНМ, Воцелова 3, 12000, Прага 2, ЧР; зареєстрована Міським судом у Празі, номер документа L 6121; контакт: uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz; тел.: +420221419821; ід. номер: 60448296. Розрахунковий рахунок: 1925774379/0800. **Porohy** — kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12-krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského «porih» — říční práh. Č. 2/2019, ročník XXVII. Uzávěrka: 11. dubna 2018. E-mail: porohy@seznam.cz, web: www.ukrajinci.cz/cs/casopys-porohy/, registrační číslo: МК ЧР/7044. Číslo připravili: Bohdan Rajčinec, Oleh Budzej, Roman Jalč, Olexandr Kučera, Taras Paňo, Olexsa Livinsky. Používáme zprávy informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Grafika: Tereza Melenová, www.gd3.cz. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: spolek Ukrajinská Inicijativa v ČR, sp. zn. L 6121 vedená u Městského soudu v Praze, adresa: DNM, Vocelova 3, 12000, Praha 2, ČR. uicr@centrum.cz, info@ukrajinci.cz, www.ukrajinci.cz. Tel.: +420221419821. IČO: 60448296, číslo účtu: 1925774379/0800.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha - pól růstu ČR

KLUB PRO RODIČE S DĚTMI

Centrum
demokratického
vzdělávání

zve rodiče s dětmi od 2 do 5 let do své herny

Co nabízíme?

pondělí - středa: 10.00-12.00 volná herna bez programu
čtvrtek: 09.00-13.00 klub Hrajeme si spolu

Program pro rodiče s dětmi je zaměřený na rozvoj jemné a hrubé motoriky, pohybové hry a kreativní úkoly.

Možnost konzultací s dětským psychologem vždy ve čtvrtek od 10 do 11 hodin.

Možnost využít knihovnu, ve které jsou dostupné knihy pro dospělé i děti v češtině, angličtině a ruštině.

Všechny aktivity jsou ZDARMA

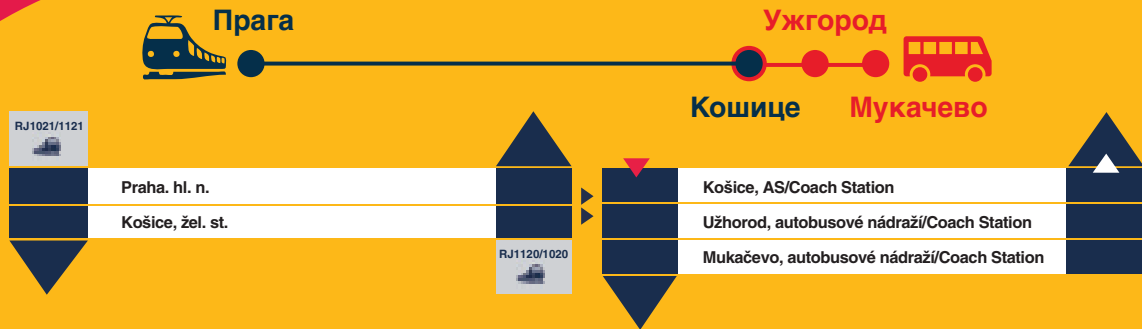
Centrum demokratického vzdělávání, **Sokolovská 106/42**, Praha 8 - Karlín
3 minuty od stanice metra a zastávky tramvaje Florenc směrem ke Karlínskému náměstí

Email: info@democraticke-vzdelavani.cz

Telefon: +420 601 166 750

REGIOJET

РЕГІОДЖЕТОМ В УКРАЇНУ

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:47 - 6:00 з Праги до Кошице (RJ 1021)

▼ продовження рейсу нічного поїзда 21:22 - 5:54 з Кошице до Праги (RJ 1020)

ВИГІДНО В УКРАЇНУ

СПАЛЬНІ ВАГОНИ

Спальні вагони
Максимум 3 особи

Купейні вагони
Максимум 6 осіб

Ужгород
 Мукачево

ціна від **439 КС / 16,4 €**

**СТЮАРД НА
БОРТУ
ГОВОРИМО
АНГЛІЙСЬКОЮ**

БЕСПЛАТНИЙ СЕРВІС

- вода
- кава
- газети, журнали
- свіжі круасани**
- 100% апельсиновий сік*
- сніданок*

* тільки в Спальному вагоні ** тільки в Купейному вагоні

+420 222 222 221

www.RegioJet.ua